

శ్రీ

అభినవ సరస్వతి

యనునెత్త మాసపత్రిక.

అష్టావధానిశాసనచాటి పట్టభిరామశాస్త్రి

బ్రతురింపబడుచున్నది.

గుంటూరుజిల్లా, పల్నాడు, తొలూకా, జానపాడు.

సంపు. 3.] 1911 సం॥ మార్చి, ప్రైయిల్ [సంచిక 3-4.

విషయములు.

- 1 కంప్లెయింటు, ఆవృత, పాంశములు.
- 2 అత్యద్భుత విమర్శనము. — ముగళగిరి స్థితిపై పాపనాచార్యులు.
- 3 కంసవధము — పుత్రికాధిపతి.
- 4 చమత్కారమంజరి — సింహాది వెంకటాచార్యులు.
- 5 పల్నాటి వీరభాగవతము — యుద్ధిగొంట్ల వీరభద్రకవి.
- 6 లక్ష్మీవిలాసము — రాయసము వెంకటపతి.

చందా నిర్ణయము సంగత్యరమునకు.

ప్రధానపోషకులు	రు 25-0-0	సహాయులకు	రు 5-0-0
పోషకులకు	రు 10-0-0.	చందాదారులకు	రు 2-0-0

భారతీవిలాస ముద్రాక్షరశాల, నర్సారావుపేట.

Printed at the Bharathi Vilasa Press,
Narasarowpet, And published at Janapadu
by the Editor Astavadhani
Janapati Pattabhirama Sastry.

1911

ఈ సంవత్సరము చందా యిచ్చిన—

స హా యు లు

- 1 తంగెడ సరసింహారావుగారు, కరణం, మోర్జంపాడు.
- 2 పిరాట్ల సీతాకాంతంగారు, చింతపల్లి.
- 3 పిరాట్ల సత్యనారాయణగారు, చింతపల్లి.
- 4 కొప్పరాజుగురుచంద్ర శేఖరరావుగారు, ఫారెస్టుగార్డు, మేల్లవాగు

ఇన్వలెన్సినవారు—

- 5 సూరి దేవర సుబ్బానాయుడుగారు, తుమ్మపూడి.
- 6 తుమురుగోటి సరసింహారావుగారు, తిరుమలగిరి.
- 7 తడిసిన రామధర్మా రెడ్డి దేశముఖుగారు, కొయ్యెడ.
- 8 కాకుమానుహనుమయ్యగారు, నర్సారావుపేట.
- 9 రాజశేఖరుని లక్ష్మీనారాయణగారు, కరణం, చిట్యాల
- 10 కంచర్లలక్ష్మయ్యగారు, ఫారెస్టుగార్డు డిటో
- 11 కోలాపిచ్చిరెడ్డిగారు, గ్రామమునసబ్, దాచేపల్లి
- 12 గోపాలునిరామలింగయ్యగారు, ముప్పాళ్ల.
- 13 వెలుగూరి పిచ్చయ్యగారు, పెదకొదమగుండ్ల
- 14 సై షధంసీతాకాంతంగారు, మోరంపూడి.
- 15 ఘడియారం వెంకట శివశాస్త్రి గారు, సంగంజాగర్లమూడి
- 16 శేకూరి వెంకటకృష్ణయ్యగారు, కరణం, శేకూరు
- 17 నూతక్కినరసింహ నాయుడుగారు, విలేజమునసబ్, మందడం
- 18 బూదరాజు వెంకటసుబ్బయ్యగారు, కరణం, స్వర్ణ.
- 19 ఏలేశ్వరం వెంకటసుబ్బారావుగారు, నకిలు, సిద్దిపేట
- 20 కలవలపల్లిరంగయ్య శాస్త్రి గారు, భాస్కరాచార్యులు, యేలూరు
- 21 మంచేశ్వ నారాయణరావుగారు, కంభంపాడు.
- 22 గుట్టల వెంకటరెడ్డి దేశముఖుగారు, గుండనరం.
- 23 గంభీరరావుదేశాయిగారు, లింగన్నపేట.
- 24 సైదు ఖాసింసాహెబుగారు, ఫారెస్టుగార్డు, చింతపల్లి

శ్రీమత్.

అభినవనర్వతి.

—:0:—

[ఇది మాసమున కొకసారి ప్రచురింపబడును.]

సంపు 3	జానపాడు. సాధారణ ఫాల్గుణము, విశ్వోధిక్యచైత్రము.	సంచిక 3-4
--------	---	--------------

హిందూవార్తాపత్రికనుండిభాషాంతరీకరణము.

THE CENSUS.

జనాభా,

అశేష హిందూదేశ జనసంఖ్య 315001099 ఐయున్నది. దీని బట్టిమాడ గడచినజనాభాకన్న 100-కి 7 రు వంతున జనాభా క్రమము గన్నట్లుచున్నది. బ్రిటిషువారి స్వయంపరిపాలనలోనున్న హిందూదేశపు జనులమొత్తము 244172371 హైదరాబాద్ మా మే సూరు మొదలగు సంస్థానములయొక్కయు, మన్నేములయొక్కయు జనసంఖ్య 70828728 ఐయున్నది. (బ్రిటిషురాష్ట్రములలోనెల్లము ధ్యరాష్ట్రములలోను బీరారునందును విశేషముగ జనాభివృద్ధిగల్గినది. పిమ్మట బర్మాయుద్దూర్పుబంగాళమును, అస్సామును మనచే స్వపట్టణమును బొంబాయియును వంగదేశమును జనాభివృద్ధింగాంచునపిగానున్నవి. మహానూరి (బొబ్బలరాజ్యము) మన్నేజ్వరములవలన బంజారునందునుసంయుక్త (యునైటెడు)రాష్ట్రముయందును 100-కి 10 వంతున క్షీణించుటచేతచక్కవగన్నట్లుచున్నది. ఈ సాబంధమున మనము తెలిసికొనఁదగిన విషయ మేమనగా స్త్రీపురు

ఘలయభివృద్ధియొక్క తారతమ్యమేయైయున్నది. 1000-18954వౌ
 పుననున్న స్త్రీసంఖ్య 1881 వ సంవత్సరముననుండి దినదినాభివృద్ధి
 గాంచుచు 1901వ సంవత్సరముదగ్గరనుంచి పురుషసంఖ్య పేక్షయాత
 గ్గసాగెను. ఈయభివృద్ధికెల్లుభంగముకలిగెనగా మనభరతఖం
 డంబునఁ బాశ్చాత్యదేశములందలి స్త్రీలయనుభవములోని యా
 రోగ్యప్రదమగు నేర్పాటుసరిగా లేకుండుట చేతనేకాని యితరకార
 ణములెవ్వియుఁ గాన్పింపవని తెలియుచున్నది.

అయ్యదెట్లనిన. జనులుకొందఱు స్త్రీశిశువుల శ్రద్ధతోఁ
 బాపింపకుండుటవలనను నతిబాల్య వివాహములవలనను బాల్యమం
 దే స్త్రీలుబిడ్డలఁగనుటవలనను నేర్పరితనములేనిమూఢురాండ్రుమం
 త్రసానులగుటవలనను హీనజాతి స్త్రీలు మిగులదుర్బుటమగు శరీరపరి
 శ్రమఁజేయుటవలనను సిట్టిస్త్రీల సంఖ్యాభివృద్ధికాటంకం బాసన్నం
 బా యెను.

నేను కంసాలులమీదఁ జేసిన దావా యాధా ర్థము తెలిసి
 కొనఁగోరి పలుమంది నాకు వ్రాయుచుండుటంబట్టియు బహుకాల
 ము గడచి యాదావా గుంటూరుశివనర్ డిప్రీక్టు మున్సిఫ్కోర్టుకుఁ
 బ్రొన్సెఫై త్వరతోఁ బాఠింపఁబడఁబోవుటంబట్టియు నీ క్రింద నా
 తప్పీలంఠియు బ్రకటింపుచున్న వాఁడను.

పత్రికాధిపతి.

నరసరావుపేటలో సాధుజనాగ్రేసరులగు అధరాపురపు బురుషోత్తమాచార్యు
 లుగారు శ్రీరామనవమినాడు శ్రీరామునిలోనైక్యమయిరి. వీటిగురించిముందువ్రాయఁ
 బడును.

నుహారాజరాజశ్రీ నరసరావుపేట శిశుప్రేక్షమునాట

కోర్టువారిసముఖమునకు

వాది-జానపాటిపట్టాభిమతాస్త్రి-ప్రతివాదులు-పూలేటిలక్ష్మయ్యన॥

సివిల్ ప్రొ॥ 50 శెక్ష్ ౯ ప్రకారము వాదితరపు దాఖల్ చేయబడిన
పైయింటు.

1. వాది బ్రాహ్మణులు జీ॥ భూములు వగయిరా. జానపాటి
లక్ష్మీనారాయణగారికుమారుడు పట్టాభిరామతాస్త్రి. పయస్సు
33 సం॥ సా॥ పల్నాడు తాలూకా జానపాడు.

2. ప్రతివాదులు కంసాలులు. జీ॥ వడంగమువగయిరా.
1 పూలేటి బసవాబత్తునికుమారుడు లక్ష్మయ్య. వ॥ 60 సం॥ 2 సం॥
దిగామ పరమయ్య కు॥ కాశీపతి. వ॥ 50 సం॥ 3 ఈ పేరయ్య కు॥
చినబ్రహ్మం. వ॥ 40 సం॥ 4 సిరిపురపు భద్రయ్య కు॥ భీమపతి.
వ॥ 50 సం॥ 5 బజ్జూరు చాపయ్య కు॥ మల్లయ్య. వ॥ 40 సం॥
సా॥ 1 బెజవాడ కోర్టి లాకా సందిగామ తా॥ వెల్దిసివారు క్రొ
త్తపాలెము. 2-3-4-5 జానపాడు.

3. పల్నాడు తాలూకా జానపాడు గ్రామములో బోలేలమ్మ
సాతచాటమ్మల యాలయములు రెండున్నవి. ఆ యాలయములలో
మూలవిరా శ్వేతగ్రహములు చిరకాలము క్రింద బ్రాహ్మణులచే బ్ర
తిష్ఠింపబడి తత్కారణముచే నన్ని వర్ణములవారిచేతను సేవించుట
కు యోగ్యములై యట్లు సేవింప బడుచుండెను. తద్విగ్రహములు
శిథిలములై పూజార్హములై యుండగా నిప్పటికి ఖమ్మారు 4 యేం
డ్లక్రిందట వాదివగయిరా బ్రాహ్మణులును వై శ్యాదులును దదా
లయములలో శాస్త్ర ప్రకారముగా దిరిగి పిరా శ్వేతగ్రహముల బ్రా
హ్మణులచే బ్రతిష్ఠింప జేసియున్నాడు. అందుచేత బహువర్ణముల
వారి చేతను సేవింపబడు చుండెను. ఇతే 1900 వ సంవత్సరము జులై

22 వ తేదీని ప్రతివాదులుకొండలో జతుర్థాదులను దోడ్పాటు చేసి కొన్ని తదాలయములోని దేవతలకు దిరిగి సంప్రోక్షణలను సెవముతో సమాంగల్యములు జరిపి యిందుములముగా బ్రాహ్మణ క్షత్రియ వైశ్యవర్ణములకుం దదాలయము లనేవ్యములుగాఁజేసి సదకు వివర్ణముల వారికినిష్ఠముగలిగించిరి.

4. అటుపైని వాది గ్రామములోని బ్రాహ్మణబృందముతనకు సగురిజాల ట్టేషనురి సబ్ మేజిస్ట్రేటుకోర్టులోఁ బ్రతివాదులు నగయి రాలమీఁదఁ జాజీదాఖలు చేయఁగాఁ జాజీదేయఁబడి కొన్ని కారణములచే సివిల్ లిగాదాయని ముద్దాయిలు పతదలచేయఁబడిరి.

5. ప్రతివాదులు ద్విజాతులలోఁ జేరిన యగపాలవడ కంచర కమ్మర కా సెవ్వుత్తులు గలవారిలోని వారే. ఇంకీళ్ల కంకరజాతివారైనందున యాజువాది కర్మల కధికారములేదు. ప్రతివాదులు జరిపిన యశాస్త్రీయచర్యలలో గలిగిన వ్యవస్థను నివర్తి చేయుటకు బరిహారము బొందుటకు దావా తేబడినది.

6. వ్యాజ్యకారణము. ప్రతివాదులుసం ప్రోక్షణఁజేయుటమూలముగా బ్రాహ్మణాదులు ననకు దేవాలయములయందుఁ బూజలు జాసములుచేయకుండఁ జెల్లించకుండఁ(Pralano) చేయఁబడిన1906వ సం॥జులయ 22 వ తేదీని సదకుదేవాలయములును 2-3-4-5 ప్రతివాదులును నుండిన తమకోర్టిలాకా జానపాటిలోఁగలిగినది.

7. దావానివరము ప్రతివాదు లక్రమముగాజరిగించిన 4వ పేరావాఖిలా చర్యలలో వాదనగయిరాలకయినవస్థము (అరఁగాఁదిరిగి 2 ఆలయములయందుఁ బ్రతిష్ఠలకు గు ఖప్పులు) 5-190-0-0లును దావాదేవాలయములలోఁ బ్రతివాదులు సంప్రోక్షణ నగయిరాలు తాముగాని తమజాతివారితోఁగాని చేయించుకుండ శాశ్వతమయిన యింజక్షక్ష పరిహారమునకుఁగిన్నుతురు10-0-0లును వెరసి200-0-0లు ననకురు 200-0-0 లకుఁ గ్రమమైన ప్రాంపుహ్యుటీ దాఖలుచేయఁబడినది.

కాబట్టి విమర్శించి

(a) దావాదేవాలయములయందు నిగ్రహ ప్రతిష్ఠానులకు వాదినగయిరా బ్రాహ్మణులకే హక్కుగలదని నిర్ధారణజేయించుటకును బ్రతివాదులు, తాముగాని తమజాతివారితోఁగాని ప్రతిష్ఠలు చేయించుటకు హక్కుగలవారుకారని తీర్మానించుచు వాదికినిపేరాదాఖలాదులునవిష్టమును 190-0-0 లు ప్రతివాదులనుండి వాదికిప్పించుటకును దావాదేవాలయములలోఁ బ్రతివాదులు సంపూర్ణమునగయిరాలు తాముగాని తమజాతివారితోఁగాని చేయించకుండ శాశ్వతమైన యింబ్రిక్షన్ నయ చేయించుటకును.

(b) ఈ దావాఖర్చులిప్పించుటకును

(c) ఇంకనుగోర్తువారికి యుక్తమనియును న్యాయమనియు యుక్తమేషి సక శీతకపరిహారములు, వయచేయించుటకును సదరుప్రకారము వాదికిఁ బ్రతివాదులవూడ డిక్రిదయ చేయించ వలయునని వాది మిక్కిలిస్మృతించుచున్నాడు.

మరా:—గ్రామములోని బ్రాహ్మణ బృందముతోఁగల వాది యొక్కఁడే యిందావా తెచ్చుటకు బర్మిషన్ వికేషన్ దీనితో దాఖలు చేయుటయైనది.

ది 24-9-07

ఆ స్పృహ.

సివిల్ ప్రొ॥ కో॥ 110 శ్రీ: ప్రకారం ప్రతివాదులుదాఖలు చేసిన ప్లేటుమెంటు.

1. దావాంశములలోఁ గొన్నికల్పితములు- దావాశాస్త్రప్రకారము నిలువఁజాలదు.

2. వాదవాదీగ్రామములోని బ్రాహ్మణులందఱికి నీదావాతో సామాన్యసంబంధజోక్యములు (Same interest) లేవు. అట్టిచో వారందఱినిముత్తము వాదియొక్కఁడే దావాతెచ్చుటకు హక్కుకాదు.

3. ప్రోలేలమృతాతపాటమృతుల బ్రాహ్మణార్హములుకావు. అదేవతలకు నిత్యవైవేద్యదీపారాధనలులేవు. కొలుపులయందుమాత్ర

ము శూద్రులాదేవతల సమత్రకముగనర్పింతురు. దావాయాల
యములయందలి దేవతలకు సంప్రోక్షణచేయలేదు- విగ్రహములు శి
థిలములగుటచే గ్రామస్థులకోరిక ననుసరించి ప్రతివాదులు నూతన
విగ్రహములను బ్రతిష్ఠించిరి. వానిని ప్రజలు యథాప్రకారముసేవిం
చుచున్నారు.

4. విగ్రహప్రతిష్ఠగాని తక్కినయాజవాదికర్మలుగాని కేయ
టకుఁబ్రతివాదులకు సంపూర్ణమయినహక్కుగలదు. ఇందుఁగూ
ర్చి ప్లయింటు 5వ పేరాలో వాదివాక్కుచ్చిన నీచవచనముల నిందు
ఖండించుట యప్రస్తుతముగావున విస్తరించలేదు.

5. దావా యాలయముఁ యందఁ దిరిగిప్రతిష్ఠలజరుప ననసర
ములేదు. అనసరమన్నట్లు కోటుకావారభిప్రాయపడినను సంఘకు
రు 190లు ఖర్చుకాదు.

6. వాదికిఁగాని తక్కినబ్రాహ్మణులకుఁగాని లేశమయినను స
ప్తముకలుగలేదు. వాదికోరిన యింజంక్షుక గాని యేయితరవర్తి
హారముఁగాని వాదిపొందఁదగఁదు.

కాఁబట్టి వాదిదావాఖర్చులు పరిహరింపవలయునని ప్రతి
వాదులు ప్రార్థించుచున్నారు.

(ప్రతివాదులసంతకములున్నవి

నా రాం శ ము లు.

1 వాదియు వాదివర్షపు నితరజనులునుమాటమే దావాదే
వాలయములలోనుండు విగ్రహములకుఁ బ్రాణప్రతిష్ఠఁ జేయుటకు
హక్కుగలవారా?

2 ప్రతివాదులు తిరిగి 1906 సం॥ లో సప్తిప్రతిష్ఠఁ జేయుట,
వలసఁగూడనిపనిఁజేసినారా?

3 దావాలోఁ గోరఁబడిన యింజంక్షుకను సప్తమునకును
వాదికిహక్కున్నదా?

అ॥వె॥ అలఁతియంచుఁ గలఁచి యచ్యుతు కరుణచే॥ పలఁతి యాచు సత్యభామ యని
పొలఁతి యైస; నరకుగళమున రక్తంబు । గలఁతియజల మనఁగఁ గారఁ జేసె॥

ప్రకా—గలఁతియ॥ అనఁగా గిండిచెంబు గాదు! అంత మాఱుమాలపద మాసమయ
మునకు జ్ఞప్తికిఁ దగులుట వేనోళ్ళ శ్లాఘింప వలయును. పితాపురపువారి య
వధానమున నట్టికష్టపుఁబ్రశ్నలు లేవా

శశి—ప్రశ్నలుండ కేమి యెవరేని యడిగినను వీరు చెప్ప మని మొరాయించి వదలి
వేయదు రన్నట్లు మొదటిపీఠికలోనిపంక్తులు చెప్పచున్నవి నీవీవు స్తకము
కొనుటయే గాని చదివినట్లే తోచజే!

ప్రకా—పోనిమ్ము రుచించకచదువలేదు ఇంకనుగలతారతమ్యములనుజెప్పము.

శశి—ఇదినఱకుఁ గలతారతమ్యము చాలదా! తక్కినప్రసంగము మొదలైనవి లెక్క
యేమి అందును గలవు ఇందునుగలవు ప్రధానము కవనము అది యెట్లున్నదో
తెల్పితిని పలసినచో నిఁక నొకపద్య ముదాహరించెద వినుము.

స్తంభమునుండి నరసింహస్వామి వుట్టుట.

“కా॥ జంభాలంభనముఖ్యస్వప్నరుల నిచ్చు బాధ నొందించుటకై
గంభీరాత్మునిఁ బుత్రు డింభకుని దుర్గగోష్ఠివేధించుటకై
అంభోబాత్ముండు శ్రీనృసింహుం డన దైత్యాధీశ్వరుకై గూర్చుగా
స్తంభంబందునఁ బుట్టి నాడుచుమి సుస్వాతా! భుజంగాగ్రణి.

ప్రకా—ఈపద్యము ప్రాసవిషయమున నాశువులొక గష్టమవి చెప్ప నొప్పును. దార
బాగుగా నున్నది. అనుకొన్నయర్థ మిమిడినది. కాని స్వప్నర అన్నచోటను,
వేధించుటకై అంభో, అన్నచోటను గొంచెము దోషము తగిలినది, పైగా తు
దనున్న సంబోధన మంత బాగుగ లేదు.

శశి— నీవు చూపినదోషము లున్నమాట సత్యమే. అవికపులు విద్వాంసులుగా రిను
నంశమును నూచించుఁగాక. అదిగాక రెండవదోషమునకుఁ గొందఱి యుదా
హరణములు గూడఁ గలవు పలసినచో రసమంజర్యాదులు చూడఁబడుఁగాక.
తుది సంబోధనము గోరినవారి పేరు కావచ్చును.

ప్రకా—ఈగొప్పరవుగవులను దిరుపతివేంకటేశ్వరు లొప్పికొనియెడరా!

శశి— శక్తియున్నప్పుడొప్పికొనకయున్నఁ దీటునా! వారొప్పికొనకున్న వారితాత మఱియొక రొప్పికొందురు. మొదట నుదాహరించిన పద్యము వారిశిష్యులు చెప్పినదియే ఆయనగూడ నవధానము చేయువారే.

ప్రకా—అందులకా! “మాతిరుపతి వెంకటేశ్వరులు” అని వ్రాయొగించినారు. కావుననే కాఁ బోలు నంతగా వారిని బొగడినారు, తెలిసినది.

శశి— తెలిసినదికదా! వేంకటరామకృష్ణకవులును వారింగూర్చి శ్రీయేనాపు వెంకటేశ్వరుఁడు సాక్షిగాఁజేసిన చిన్నయవధానములూ—

ఉ. పాకటనత్త విత్వపరిపాటిని మేటిసభాంతరమ్ములఁ
వీకశతావధానములువేలకు వేలొనరించి యందు ముఁ
క్కాకలు దీరినట్టికవిగండఁడు వేంకటశాస్త్రి యుండఁగాఁ
(మాకవధానపుంగృతికి మానసమందుఁ దలంక నేటికి॥)

అని నులించి యున్నారు.

ప్రకా—(పుస్తకమును గైకొనిచూచి) ఈ (88) వ పుటలో నున్న యేనామకతావధానములూ నీపద్యము కనుపట్టదేమి!

శశి— గౌరవభంగ మగునని కాఁబోలును దానిని ముద్రణమునఁ దొలగించి రని వినికి,

ప్రకా—సరే యింతకును తేలినసారము, పితాపురవుగవులును ప్రభాకరకాస్త్రిగారి వలెనే తిరుపతి వెంకటేశ్వరులకు శిష్యులని తేలినది, కావున నీబొగడికయు వారికి గౌరవాపాదకము గా నేరదు.

శశి— కలి పోసినను నుట్టివంకనే చూచినట్లింకను వారికి శిష్యులే యన మొదలు వెట్టినావు. అట్లేని వారిశతావధానసారమును జూడుము. వారింగూర్చి యెందఁ తెన్నిభాసలలో నెన్నివిధముల వ్రాసి యున్నారో!

ప్రకా—ఈవాగ్దలకేమి. ఇవి పీఠ కల్పింపఁగూడదా!

శశి— అట్లేని యొకసారి వారిం గలిసికొని వానికి దగిన యాధారములను జూపుచు డని యడుగుట యొప్పుగదా.

ప్రకా— అట్లే చేయుదము కాని పితాపురపువారి దింకొక యష్టావధాన మున్నటు లు న్నది చూడుము.

శశి— (చూచి) ఈ యెనుబదియొకటవ పుటలోని యవధానము వెనుకటి దానికన్న ను దగ్గి “నానాంటికి దీసికట్టు నాగంభట్టూ” అయినది. ఇందుంగవనమంత యుం గలిపిన మూడుపద్యములు గాఁ దేలినవి. నిషిద్ధాత్మరి యొకటి చెప్పినట్లు వ్రాసికొన్నను నయ్యది బొత్తిగాఁ బనికీరాక కాఁబోలు నుదాహరించ లేదు. భూతపూర్వపుగతిచే దానింగూడఁ జేర్చికొన్నచో వెరసి నాలుగు, అందులో నొకకోతినమస్య యున్నది. తక్కినవి రెండుకందపద్యములు. ఆరెండును నొకటే నివయమును బోధించుచున్నవి.

ప్రకా— కోతినమస్యను జదువుము.

శశి— చదున నక్కఱ లేదు. అదియును జెడినది.

ప్రకా— దేశమాత యుదాహరించిన యవధాన మిదియో! వెనుకటిదా!

శశి— రెండునుగావు. అదియొకను నచ్చుగా లేదు. ఏదియెట్లున్నను నొకవిశేషము మాత్రముకలదు.

ప్రకా— ఏమి టావిశేషము.

శశి— ఏమా? వారిశతావధానమునకు శ్రీవాదు ఆత్మద్భుతవిమర్శనమును గటాక్షించి యు న్నారు. ఇక రెపో నేఁడో శ్రీసైకైటెరిగా రష్టావధానమునకుఁ గూడ నత్యద్భుతపుబిరుదునీయ నున్నారని వినికి, ఈ కొప్పరపువారి యవధానముల కెవ రేమి బిరుదుల నిచ్చిరి.

ప్రకా— ఈయకేమి పేరికిని ఏచ్చిరి ఈయకుదురుగాక. ఇది కలికాలము అసత్య మున కున్న గౌరవము సత్యమునకు లేదు, పింగాలిగి న్నెలకును జర్జని పెండికిని గలగౌరవము మంచిపెండికి లేదు.

శశి— లేకేమి, యెక్కడనో యొకట లేకున్నంతనే యట్లనఁ గూడదుకదా!

(పుస్తకమును విప్పిచూచినప్పుడు)

ప్రకా—ఏమి! నీలోనీవేనప్పుడుంటివి?

శశి—ఈపంక్తులు చూడుము (చేతికిచ్చును)

ప్రకా—ఎక్కడ

శశి—24 వ పుట తుట్టకుదను జయతు జయతు మహారాజా

ప్రకా—లేవేమి

శశి—ఏమియునులేదు అక్కడ నాచోవువారీకేక యెందులకు!

ప్రకా—ఇందుకేకదా! అశీర్వాచన మనుకొందము

శశి—ఆపుటలోనే

“మా కేనుఁగునెక్కినట్లు మది కెంతయు సంతసమయ్యె
భూవరా!,,

ఈయవధానము చేసి యే కాఁబోలును! ఏనుఁగు నెక్కుట!

ప్రకా—“ఏక్కినా” మన లేదు కదా శ్రీవారు స్వయముగా నాదరించినారు గాన
సంత సంతసము కలిగిన దని వ్రాసికొన్నారు.

శశి—ఒకరుమాత్రము స్వయముగాఁ జూడరా! ఆమాట యెందులకు!

ప్రకా—అదేమి మాట! “అథాలో బ్రహ్మజిజ్ఞాసా” దగ్గఱ కాస్త్రాన్తమునెఱుంగవా
రాజాగా రెవనినో చూడుమనుటయు నతఁడు మనపండితుఁడే గొప్పవాఁడు
చాలా అభాత్తులు వేసినాఁ డనుటయుఁ బిదప రాజాగారు తమ్ముఁ జూడ న
చ్చినపండితుఁ డపండితుఁ డని తమపండితునే మెచ్చుకొనుటయు సామెత
గాఁ జెప్పుకొనుటవిన లేదా” అట్లుగాక స్వయముగాఁ జూచినా రనుటలో
విశేషము లేకపో లేదు.

శశి—ఈయేనుఁగున కర్థ మేమో తెలిసినదా! తిరుపతివేంకటేశ్వరులవలెఁ దాముకూ
డ సేనుఁగు నెక్కివలె నని కుతూహలమున్నట్లు నూచన.

ప్రకా—వారికేమి కొమ్ములు వచ్చినవా! వారికిని వీరికిని గరళరణాదులు సమానమే
అశ్రయపు బలిమి యుంటే సరి వీరును నెక్కడగలరు.

శశి—అక్కడికి వా రట్లెక్కినట్లే కాబోలును.

ప్రకా—ఏమో! యెవరు చూచినారు ఎక్కించినారు ఎక్కినారు లేక యదియును
నసత్య మేమో!

శశి—పోనీ అంతలో గుదిర్చినావు ఈపంక్తులు చూడుము.

ప్రకా—చదువుము

శశి—“శ్రీవారు స్వయంబుగ మాక త్తరుతాంబూలంబుల నొసంగి
మ మృదరించుటచే నీమూడుసభలలో మాపడినపరిశ్రమం
బెల్ల నెక్కపరి వ మృయ్యె,”

ప్రకా—వ మృయ్యెననగా!

శశి—నాశన మయ్యె నని యర్థము అనఁగాఁ బరిశ్రమము సఫల మైన దని తాత్పర్య
ము తెలిసినదా!

ప్రకా—అట్లే వృథాగా వ్యర్థమై చెడిన దమనవృక్షు గాని దీనిని దలసినవారు వా
డికొనరు పాపము! ఉద్దేశము మించిదే కాని తెలియక యిట్లు వ్రాసికొన్నారు
సమ్మానించినచో నొక్కచరి వ మృయినచో నిత నేమి చేసినచో సార్థకమ
గునో! వ మృతపదము తమకు వచ్చుచుగదా! యని సంకోచముచే వ్రాసి కొ
న్నారే కాని యీ సంశయము వారికిఁ గలుగ లేదు.

శశి—ఈవాక్య మెట్లు లున్న దందువా శివుకఁ గుంభిర్తుఁడు “నీదయా నీదయా
నిద్రయా, అన్నట్లు లున్నది. ఆక్షేపించువారికి “పాపము! మిమ్ము శ్రీవారు
గౌరవించుటయుఁ జిక్కె వచ్చినది గౌరవంపకుండినచో బాగుండును గాబో
లును ఏమిలాభము ఇవ్వుడు వారిసామ్రా వమృయ్యె” నని యొకనక్కె చూడు
ట పవకాశము లేదా!

ప్రకా—అమాత్రమనకాశము వీరికవనమున లేని డక్కడ ఇంక నీయష్టవధానప్రశంస ముగించి శతాపధానములోని దేదైన నొకపద్యము చూతము.

శశి— 20 వ పుటలోని యీపద్యమును సుత్తరమును జూడుము.

90 ఇచటి కృత్రిమసింహముల గని యెవ్వరు భయపడుదురు.

క. సింగపుబొమ్మలఁగనిమదిబెంగఁగొనువారలిచటఁ బృథ్వీపతులఁ
రంగుగఁ దద్ద్రహములఁగానంగను లేకున్నవా రనఁవచ్చున్మహా॥

ప్రకా—పద్య మెట్లోయండ నిమ్మ అశువుకదా ఇందోకసారస్య మున్నది. ఈకోరిన మహానుభావుఁ డెవరో గాని వీరు కృత్రిమవధానులని పూర్తిగాఁ దనప్రశ్న లోనే తేల్చినాడు. అది వీరు మాత్రము గ్రహించినట్లు కనుపట్టదు. గ్రహించినచో దానికిఁ దగినయుత్తర మేదో విధమునఁ బద్యములో నిమిష్యక మానరుకదా!

శశి— అట్లిమిడ్చుటకుఁ దగినశక్తి యొక్కడినుండి వచ్చును కానిమ్మ. ఈపద్యము ను దిలకింపుము. 10-వ పుటలో.

“17 చెఱకు.,,

“క. సరసులగుచారికనఁము చెఱకుగతిఁ దీపి గలిగి చెన్నలరారుఁ
మొఱికులక వనముక యపుల తెఱఁగుననిస్సారమగుమదిఁదలపోయఁ॥

ప్రకా—ఇదివఱకుఁ జూచినపద్యములలో నిదియే యనుకూలముగా నున్నది. కాని యిది చెఱకువర్ణనమా! కాదా! యనునంశము విచార్యము.

శశి— ఆయంశము వీరికవనమున నెందును విచార్యము కాదు. 21 వ పుటలో వర్ణనముచూడుము.

(94 శ్రీరాముఁడు)

శా. గారా మొప్పగఁ జెన్నపద్యములనే గావించు రిచ్చాగతిఁ॥

గోరగ వృత్తము లిష్టచెప్పఁ గలకొక్కో! యంచుఁ బ్రసించినఁ
బీరంబొప్పుఁగ నీకవీశ్వరుఁడు పృథ్వీపుత్రికానాయకుఁ
శ్రీరాముఁ నచియించుపట్టరచియించెఁ వెండ్రియుఁ నృత్తముఁ

ప్రకా—అబ్బో! కవీశ్వరుఁడుగారిబీరము! పెద్దవృత్తములు రచింప రని లోకులు ని
రసించు రని నీ రజింగియే యున్నారే! ఇది కీడులో మేలే! పాపము శా
ద్ధులమును తెప్పలకు నీ రెంత కష్టపడిరో కదా! “వాణికష్టం కష్టరాయుడికే
యెఱుకె” వారికి నమయమున కేల లోచలేనో గాని యీవృత్తమునకుఁ గా
దుగదా కొన్నియెఱుకలుపద్యములకుఁగూడ శ్రీరామునివర్ణన ఘటింప వచ్చునే
శ్రీరాముఁ నచియించుపట్ట రచియించెనట! ఎక్కడ రచియించెనో!

శశి—ఇక్కడనే యని తెలిసికొనుము ఇది శ్రీరామునివర్ణనము కాఁగా నది చెఱుకు
వర్ణన కాదా అంత కాదన్నచో బద్ధమువదలికొని పైనివ్రాసినయక్షరములు
చదువుకొన్నప్పుడేని గాకుండునా! ఈపద్యమునుగూడఁ దిలకింపుము.

13 వ పుటలో

39 యశానశము.

క. భావముపలు తెఱఁగులుగాబోవుఁ జవ్వనమునందుఁబొందిక దానిఁ
రావించి కవిత చెప్పిన దేవుం డన వలయువానిదీవ్యత్పుగుణా॥

ప్రకా—(కన్నీరునంది) ఓహరిజేవర సుబ్బరాయశాస్త్రిలవారూ! తాము పరమపదిం
చినను తమకవితాధార నింకను బ్రపంచమున నుంచియే చనినారా! ఔరా!
యావనవర్ణన! ప్రతిమనుజుఁడును గవనము చెప్పవలెను గాఁబోలును. తా
ము కవిత్వమున్నార చాలదా!

శశి—నీ పట్టాశ్చర్యపడినచో నీలు లేదు. ఊరక వినుచుండుము. వరుసగాఁ గొ
న్ని పద్యములను జూపెదను. 13 వ పుటలో.

38 కాశీవిశ్వేశ్వరగర్భాలయము.

కం. పోలఁగవిశ్వేశ్వరు గర్భాలయమునుమున్ను చూచివచ్చినవారల

లీల వర్ణింపంగాఁ | జాలుదు రద్దానిఁ జెప్ప శక్యం బగునే॥

27 జీవేశ్వరసంబంధము.

కం. జీవేశ్వరసంబంధము | భావింపఁగఁ దర్కశాస్త్రవండితులకు వి
ద్యావైశద్యముకతమునాతీవిఁ దెలియంగ నచ్చెడిభూపాలా!

11వ పుట.

28 సర్వమతసంగ్రహము.

తే. సర్వమతసార మేమన! సంగ్రహంబు

గానచించెద వినుడు సద్భావమునను

జీవుఁ డీశ్వరుఁ డొకఁడని చిత్తమునఁ ద

లంచుచుండుట భూపకులగ్రగణ్య!

11వ పుట.

కోహినూరువజ్రము.

శా. పారానారసమీపభూమి నెక నింబం బంతరత్నంబు చే

కూర్చె దాని స్వదేశ రాజు తెలమిక్ గొన్నాళ్లు చాల్పంగ భూ

దారుం డెడ్డవఁడిట్లు తచ్చకలముఁ దాఁ గంకహారంబున

సారారంగ ధరించుఁగోహినూరువజ్రం బండు దానినొబుధు

78 వ పుట.

ప్రకా—అగు అగు కోహినూరువజ్ర మెంత యున్నది. నిబంబంతా! ఆనఁగా!

వేపకాయంతా! దీని సెడ్డవజ్రగారుధరించిన దెక్కడ! హారమునందా! శీరీటము

నందుఁ గాదా! కానిమ్ము. ఇకఁదిక్కిన విశ్వేశ్వరాలయము కాశికి వెళ్ళిన

చోఁ దలియును. తర్కము చదువుకొన్న జీవేశ్వరసంబంధము తెలియును.

అన్నిమతములసారమును జీవేశ్వరు లొకటే యనుటయును జక్కఁగనే యు

న్నవసుకొందము గాని యీవెట్టి వేపకాయయును హారధారణమును సెట్లుకు

దురును.

30 రేటుకున నెత్తింపవ్వలెం । బటముల నమరీశ్రమాంబుఁ బాపెడి ధ్వజముల్
పటహాసక భేరీరవ । ఘటితంబుగఁజేయవలె జగత్తితయంబుకొ—అని—

అంగోయభిషేక సంభారసంభరణముతప్పఁ దక్కినవన్నియు నేనేనివ్వఁజ్ఞించితి
ఆయభిషేకనన్నాహము బ్రాహ్మణులే యాచరింపవలసినది కాఁబట్టి యింకవీరికులాచార్యులగు శాండిల్యులవారిని వెనుకవలె (అనిముందుననుచు.)

శాండి—నాయనా విశ్వోర్మా! ఎచటికిఁ బ్రయాణము.

విశ్వ—అయ్యా! మిమ్ముల నేవెదకుటను.

శాండి—నాతోనేమి ప్రయోజనము.

విశ్వ—ఉ॥ కాలునివీటికింబనిచి కంఠుని నాతనితమ్ము లేధురికొ

హేలసను స్తభూమిని జయించిభుజంబులబట్టి దన్యహిక

బాలసనేయఁ దత్పితకుఁబట్టముగట్టుఁ దలచియొచ్చువాఁ

డా లలనావనోజుఁడగున ద్యుతుఁ డుగ్ని యకంటంబుగాక॥

4

శాండి—విశ్వోర్మా! ఈభగవంతుఁడు తనయధీనమగుజగమండలి ప్రాజ్యమగురాజ్య
మును నిజభుజబాహుత్వంబునను మరల నన్యులకేలయిచ్చుచున్నాఁడు? తానే
యభిషిక్తుఁడుకాఁగూడదో?

విశ్వ—ఓహో! పప్పులో నడుగువేసితిని.

శా. స్వారాజ్యాదిసుఖంబు యత్సహజ సత్సేఖ్యాభికింశించువో

యేరచూర్మతిగోమహాపములయందేయుండె బ్రహ్మాండము

శ్రీరమ్మండు జగద్గురుండునగు తల్లిలార్చకాకారు హృ

న్నీ లేజంబుగలంపఁబాలవెనుకొ నీచేష్టగర్భమణి॥

5

శాండి—ఓయీ! యొకచూట

చం. అతులితవిక్రమాన్వితులు యాదవు లేబదియాలుకొటువీ

క్షితిలమెల్ల నాక్రమణచేసి పసిండుచునున్నవార లా

మతియుతులంద యొక్కనికి మంచిగఁ బట్టముగట్టఁడేలశ్రీ

పతి తగదొక్కనాఁటికిని భక్తునిశక్తు నుపేక్షనేయగక॥

6

విశ్వ—ఉన్న దిందుకొక రహస్యమైనకారణము

శాండి—అదియెట్టిదో సావకాశముగాఁ జెప్పము.

విశ్వ—యదువునకు యయాతియొసంగినశాపము “తద్వంశ్యులు రాజ్యాస్థులుకా”రని
యొక్కగొప్పవధపురాణములయందు వినఁబడుచున్నది. ఇదియుంగాక—

ఆ. దుష్టుడైనఁగాని తోఁబుట్టువైయుంట । జనని కంసువృత్తికి గినియుననుచు
నచట నామెతండ్రి నభిషిక్తుఁడేసెడు । నాపెరుదము నాత్మ నభిలషించి॥

అగుఁగాక. ఇదియప్రస్తుతప్రశంస. పృథుమనుసరింపునము.

శాండి——ఎవే భగవంతుఁ డిప్పు డెందున్నవాఁడు

విశ్వ—నన్నీ పనిఁ నియోగించి యన్నతోఁగూడుకొని స్వయముగానే దేవకీవసుదేవు
లసంకెలలాడఁదీయుటకుఁ గారాగారముంబ్రవేశించె

శాండి—అట్లేప్పుడో నేను నచటికేపోయి యాయనతోఁగలసెదను (ఇట్లుభయము
నిష్క్రమింతురు) ఇదిప్రవేశము.

(అంతటదేవకీవసుదేవులును రామకృష్ణులును బ్రవేశింతురు)

వసు—(పుత్రులంగొఁగలించుకొని శిరస్సుమూర్కొనియుం గన్నీళ్ళతో)హావత్సలారా!

ఉ. ఇప్పుడుకాదెవొచ్చితిమి యీరలు మెమును శీవలోకముకే

దెప్పరమైనశోకమునుదీ తెను నచ్చెను నష్టనేత్రముల్

చెప్పడిదేమి త్వద్యదనశీతమయూఖసుధానగాహమా

నప్పుడె సారయుక్తముగనయ్యెను సంసృతి సౌఖ్యముబుచ్చుచుకే॥

8

దేవకి—సీ. జోకొట్టఁగానైతినుఖముగానిదురింప నిడుకొనిమిమునాదుతోడలపైని

నడుపింపఁగానై తినాక రాంగులియుుతఁ డప్పటఁబులు జెట్టుతఱినిమియుు

బాలీయుఁగానై తిఁజాలినయందాక శిరముమూర్కొని వీపు నెఱుముకొనుచు

లాల్చుఁగానై తి లలి నొక్కయెడ నేనిబహుమృదుగీతముల్ పాడుకొనుచు

గాంచఁగానై తిఁజెల్మిమెఁగనులువిప్పి । నోచఁగానై తిమిముద్దునుడులువినఁగ

గడుపునంగనియునుమిమ్ముఁగడకు నేను । నంద్యలాగునగడపితికే॥ వాసరములు॥ 9

రాము—శా॥ మామూలంబుగఁ బ్రత్యహంబు మిము నా మర్త్యాదుడత్యుగ్రుడై
 వేమరుంగనుబాధపెట్టెగద యేవేళకొ సుతార్హతియొక
 మేమొక్కింతయుఁజేయమైతి మకటా! మీరద్దిపాటింప కీ
 మామీదం గృహయుంచి మా యవినయాల్ మన్నించి ప్రోవన్వలెకొ॥ 10

(ఇట్లు సాష్టాంగముగా రామకృష్ణలిరువురును దలిదండ్రులపాదములపైఁబడుదురు.
 వారులేవఁదీసికొనిలించుకొందురు)

కృ—(భయముతో దోసలియొగ్గి)

తే॥ మహితకులదూషణుండు దుర్మార్గుడైన । నీదుతోఁబుట్టునాచేరినహతుడయ్యె
 నేతదపరాధమునునీదుహృదయమంగుఁ । బరిగణింపకత్తుమియింపవలెను దల్లి॥ 11

దేవికి—నాయనా! అట్లునుడువకు.

తే॥ అనుభవించుచున్నార లభిలజనులు । తాముజేయుశుభాశుభాల్ తామెజగతి
 నెవరికర్పమువారిదె యింతెకాని । యితరు లపరాధులనియెడి దేటిమాట॥ 12

(అనందముతో)

కృ—శాపభీతినిలగి యిప్పుడుబ్రతికితి (మరలసాంజలిబంధముగ) జనకులారా! నా
 యంగుమీకనుగ్రహము కల్గినమాటయేనిజమైన నొకింతమనవిచేసెదవినుండు.
 దైవశతముననో ప్రమాదవశముననో యైనమదపరాధమునఁజేసి జగమంతయు
 నరాజకంబై యున్నయది. ఇట్టియరాజకంబగురాప్త్రీ మిప్పప్రాప్తికిని ననిష్టపరి
 హారిమునకును సమర్థమైనదికాను.

తే॥ నాయకులకులేనిరాజ్యంబు నాశమొందు! నాయకులుపెక్కురై నను నాశమొందవు
 శిశులెనాయకులైనచోఁ జెడునుమొదలె । (స్త్రీ)లెనాయకురాండ్రైనఁ జేటునిజము

అనిపెద్దలుదాహరింతురు. అందుకు మద్దవ్వశజాలపై మదభీష్టుములేదు. పలు
 మందిసన్నిహితులై యున్నను మీ దుభియులునగుమతించినచో మామతామహుండ
 గునుగ్రసేనుఁ డేతత్థానంబుననభిషేకమువేయఁదగినవాడని నాకుఁమనోరథం బొగు
 చున్నయది.

దేవకి—ఇది మాకును నభీష్టమే.

కృ—అట్లేప్పుడో పగుండు మాతామహాభిషేకమహోత్సవముఁ బ్రారంభింతుము.

రాము—కాబట్టిమనమెల్లరముం గృతస్నానప్రసాదనాదిమంగళ శ్రీయాకలాపులమై శ్రీ
మాపనోదనపురస్సరంబుగ నభిషేకమంటప సమీపమందధివసించి కానిపనులె
వ్వయో యైనపనులెవ్వయో కనుంగొనుచు సమాజకాశుకం బనుభవించుము.

కృ— అన్నయ్యా! అట్లేయగుగాక. మఱియును, పితరులు కృతాలంకారులై రాజ
ద్వారముజేరులొపల మనము నిర్వర్తితాభిషేకమండగు మహారాజువద్దకేగి
పితరులరాకనివేదింతుము.

రాము—భవద్విప్రకారమాచరింతుము. (ఇట్టిరువురును నిష్క్రమించురు.)

[అంతటనుగ్రసేనుఁడును రామకృష్ణులును బ్రవేశించురు]

రాము—మహారాజా! దేవకీమనదేవులిరువురును మీదర్శనమునకై ద్వారమునఁగాచి
యున్నవారు.

ఉగ్ర—(వేగిర పాటుతో) ఓహో! ఏల యీయాలస్యహేతువులగు విన్నవించులు?
నేనేపోయి వారిని బ్రవేశపెట్టెద. (అనిత్వరగా లేవబోవును.)

కృ— మహారాజా! పట్టాభిషిక్తులరై సర్వేశ్వరపదమునం బితిష్ఠితులరగు మీకిప్పుడు
స్వవిధేయులగుజనులయొడఁ బ్రాకృతమనుజులుంబోలె బాహ్యోపచారం బొన
రించుట యయుక్తము. కావున దేవరయాజ్ఞాప్రకారము మేమే ప్రవేశపెట్టె
దము.

ఉగ్ర—ఇక నేనేమి జవాబియింపగలను. మీరు మిక్కిలిపూజార్హులు కావునఁ బ్రయత్నమా
గమునకై విలంబముచేయగిట్టదు.

రాము—(నిష్క్రమించి పితరులతో నురలఁబ్రవేశించును.)

పను—(ముందరఁజూపించి) ఓహోహో! ఈయుగ్రసేనుఁడు స్వేచ్ఛపాప్తియందగి
యత్యాతురత యావంతపూర్తిగాఁగ నతిశీఘ్రముగ నాయత్తపటుపడబడిన

వ. అట్లు బహూపరించి.

96

కం. అన్యని రుచిజితసుమనో । భల్లనిగోర్దవచండబలహాతమగురా
మన్యని ప్రణమన్విధ్యా । భిల్లనిఁ దనచిన్నకూర్చిబిడ్డను బంచెన్

97

వ. అంత.

ఉ. నందిసుండోమః గంజనయనానశిః దోహ్లాని హీగపూరిత
స్యంననమెక్కియైతైహరి శంఖము తారగిరిద్రలంచనా
నందవట తైత్తిన్ శఘనాఘనపోతము గర్జజాఘం తె
న్వొందినమాట్లు నాగరు లహోయని యెంతయు సొమ్మతింపంగన్.

98

ఉ॥ ఇత్తటి రాజపుంగవుల మిందఱు సేరియొక్క సేర్వచే
సమ్మగయుం త్రమేసి యలజవ్వనిఁ గైకొని శౌరిసొలఁదా
ను త్రిమనీతొ పేగ నిపునువధిచో నరికట్టమేని నీ
మెత్తన యాను దీనను చమేనుతుశం బగు నంచు వీర్వచేన్.

99

తే॥ ఒగినహానని వగవతంగోత్కరంబు కృష్ణవర్షానుగమనమై శేగశనవ్య
దొగినహానని వగవతంగోత్కరంబు కృష్ణవర్షానుగమనమై శగలివట్లు.

100

సీ॥ కాంభోజగణమెల్లఁ గాంభోజగణమయ్యె యదుసంబహుడేచి పొదలుచుండ
నామరాటుండు నా నామరాటుడయ్యె నెదురుపోటునఁగృష్ణుఁ డదననొంప
మాలవుండవ్వగు మాలవుడయ్యెను జెన్నునిబలమించి విన్ననగుచు
నలఁచిచేపాటుండు తా విడేపాటుడయ్యె హరి వాలు జలిపించినదియెచూచి
సింధులంఁగలు కటకటా! సింధులైరి । కొత్తనిజదేశగర్వముల్ శరలిపారలఁ
బూళఁగాలేక చోళులు నోళులైరి । యడవిఁబచ్చన్నవృత్తిదామధివసించి.

101

చ॥ హరికరవాలజాలనిసంతాపత రక్తఘోరకమిబముల్
కరివగకైతవాంబుది నికాయగళనృవృష్టిఁబొంగ వే
యరిగంపుట్టు గాఁగ నిదియమ్యెయి బల్లెపుడెడ్డుబూని త
త్తినఁగనుండేసి శేషనిమధావరవర్ణము వాతొ ఫీలిచేన్

102

౪ భేద్యుద్దామతరాఘవఁటకిత నాభీంస్తు మేవోమయ

ప్రోక్ష్మశ్చైవమగుద్దమాజినర్శం బోలేక తమ్భాచరు
హృద్ధ్యం బామర మండ్ర మిటు బటుఘోటింధాన కింభాకృతా
చేగోభ్యోర్విరజమెచ్చగా ననిమిషుల్ చెల్వండు మర్త్యత్వమున్.

103

సీ॥ శస్త్రానిమన్తకస్రస్థదీర్ఘోష్ఠీరపటలముల్ బంతిచాపలంగ వైచి
సంభిన్నసిపుసుంభికుంభముక్తామృతీ పారంపర్యం నీటపట్టు పెట్టి
నిర్మాల్నితద్విషన్నిర్మలాయతచర్మఫలముల్ పల్లెరంబులుగనిలిపి
యాటూనవై కింభాపాల క పాలముల్ చేగిన్నియుగ నచ్చెంతనుచి
మించిమాంసుపువెండు వడ్డించెపుడు । దాకినీకాకినీభూత లూకములకు
జటులకాతకృపాశీయన్ జలజపాశి । ప్రియాశౌరి రణలక్ష్మి బెండ్లియాడ.

104

మ॥ ఇవిధంబున నతిభూరంబగు యుద్ధరంగంబునగుంభినీరమణాకారులైన కుంభినీరమ
బుల హరి హరింబోలి నిరసించి ద్వార కాభిముఖుండై చనిచని.

105

సీ॥ భానుభాను ప్రతిబంధిశాఖా శిఖోత్కరముచే నద్వ్య గాంధంబరణము
కరికరాగ్రోద్ధూతాగ్నూరతరుగజుతిచే నురీపలితంకరణము
ఖగవేగవిహగసంకాగ్రితాబ్జగతిముక్తాభిచే ననవరాధ్యంకరణము
శరభారసంహగర్జాప్రతిధ్వనులచే గ్రావ మహానుభగంకరణము
నై నువిశ్రాంతసంకుమదాభిలిప్త । తతభిదైక్షవవేణు ముక్తాఫలాద్ధ
రంగవల్లికమార్గోభింఘమైన । సునతరావణ్య మొక్కటి గనియెశౌరి.

106

ఉ॥ తాళక యేనినక స్వముఖితామరసంబుల కాశశాంకునిక
బోలిక చేసి హేమ్య పరిపుచ్చెదరొయని కాని పూనితే
యేలికజింకనైన నొకయేటనునే పడ నేయ నేర్తురు
దేవలచమక్రియాకలన హేమ్య జరించుపులిందనుదరుల్.

107

కం॥ నవనవమను నెమ్మేను । రివరివమను మధ్యములు ద్విరేభిశ్శ్రీలుల్
జవజనమను వేణికి వది । రవరవమను మరుండు వారరంగులు గనినన్.

108

సీ॥ విలుతనగొడెలాడ విలుతురు పెళ్ళున గజదంత మొక కేలగరముంబట్టి
రహించ గూతలిడ బొంగరపువాలెకై త్రొక్కి పెలుగుదురు మృగేంద్రభీమనటలు
పంతుంబుతో జాబానతిర్లకునంచు బెబ్బులితిత్తొర్చిబుర్రుమాగ

ధృతి నీలకొట్టాడు నెరకుఁ దెచ్చురు గుంటగండభేరుండముఁ జెండి తెక్క
యాపులాటకు ఘనపరాహులుఁబట్టి । కొమ్మలటఁ ద్రుంచి పగులుగఁ గ్రుద్దివాని
గొప్పము తైమురెల్లఁ గైకొందురంచు । జెంచుకుజ్జులసాహసు బెంచఁదరమె 110

గీ॥ అట్టివిపినంబు కడుచిత్ర మనుచు వెదలి । కమలదళలోచనుండంతఁ గలిపయప్ర
యాణముల ద్వారవతిచేర నరుగుజంచె । సర్వసన్నాహనిముదితో తృప్తహుండగుచు

చ॥ జలనిధి డాఁగియున్నగిరిసంఘముఁజూడఁగవచ్చు వెండిగు
బ్బలిపము విద్రుమంపులకవారురమాలమరీతి వజ్రకం
దళములఁ దేరుతేరిపయి తామర సేకణఁ గూడి శౌర దా
సలరంగ నప్పునిగలలతాఁగులు సుభృతసంభ్రమాత్మిజ 112

ఉ॥ ధావన మొప్పు నోర్పు మురదండముఁ జూడఁ జనంగఁ గొప్పపెన్
గ్రేవల రాలి చెంగువ రేకులు తేటులఁగూడి యొప్పె నా
త్రోవ ననేకయావతరసుండయి తన్నెడ నేయుకొరిసె
నేవలు పాటి యల్లినమహిసతిపాటలితాక్షులొ యనన్ 113

ఉ॥ ఇంద్రుఁ బెండ్లియాడ నపుడెంతయు డెండము నింతియుండు గో
విందుని కన్నరీతి ముడిపిడినకు న్నొక కేలుఁదమ్మి చే
ముందరికాని యొక్కటఁబ్రముగ్ధచలత్కుచపాళి నాఁగుచున్
సుందరి యొక్కె నోర్పుహరిఁజూడఁగఁగాంచునసౌధవీధికన్ 114

ఉ॥ కన్నరముప్పతిల్లు సరిగండమలంది యలంది గండపున్
జిప్పయుఁదాను నేగనొకచేడియవీడక వేడుకల్ మదిన్
జిప్పలమంచి యిస్తు యదుసింహముఖేందునినంద్రికారసం
బొప్పగఁ జారుచారునయనోరుచకోరుల కన్నతీరునన్ 115

ఉ॥ కింగటసున్నయూడిగవుఁ జేడియ చుట్టియొసంగునాకు పా
ణిం గదియించి నాసపయి నిద్వై నిజాగుళియొర్తు శాన్తి న
ర్థిం నను నాగవల్లి శుభదేవత పాక్షి యధార్థ మీమహా
మంగళమూర్తి యొక్కఁడు నగు సుజగంబుల కామ్యుండవర్తి 116

చ॥ ఎలమిగఁజిన్న నాఁడెతను నెత్తుక ముద్దొనరించుచేతఁమాఁ
కలజిమోచి చమ్మలును గంకుడుగాయలు లక్కనొండపా
దులుగ నొనర్చి యాడినఘనుం డిపు డెండలిసై నఁ బెండ్లియై
పాలుపగు టేమి? యంచు నొకప్రాడ నగించె సభీజనంబులఁ 117

గీ॥ శ్రుతిలనస్సునునోడ త్తే శుష్కభూతి । తారకాంశుకయగుచు నెంతయువినీల
వేఱ్యపల్లవికృష్టావవేశకలి । నందే జననేత్రాళి? యనిమిచతలు 118

ప॥ ఇట్లు పురంబు ప్రవేశించి గతపురంధ్రలోకాలోకరోలంబకదంబకాగణ్య పణ్యమ
గండననోహప్రధానకళాధువంధరముఖారవింగుండై నందగమనంబునరాజమాన్యం
బునం జని చని. 119

ఉ॥ గౌరవమొప్పు నాత్మజనకప్రథతోడఁ జెలంగునానసాం
భోరుపామండలంబునకుఁ బూర్ణశశాంకముఖీప్రయత్నవో
నారతిపేరఁ గల్గినహుతాశిప్రవక్షిణ మాచరింపఁగా
సారనకత్రోచనుడు చమ్యన నాత్మగృహప్రవిష్టఁడై 120

క॥ పెండిలికొనూర్తెతో ముర। ఖండనుఁ డత్యంతవినయకలితాత్మకుఁడై
దండ మిడె ప్పిష్టబాంధవ! మండలి కిలుచేల్పులకును మహితప్రీతిఁ 121

స॥ అంత. 122

సీ॥ ఓవృథుటనికుంచనోక్తుంచనమొలచేఁ గుండలంబులొకింతగునిసియాడ
నూర్పులబలిమిచే నుబ్బునుక్కలనొప్ప బొజ్జలజన్నిదంబులచలింప
నందంబుగా నుదాత్తానుదాత్తస్వరస్ఫురణంబుచేబోమల్ పుటములెగయ
శ్రమవారిచేగోపించనంబునఁ బెట్టుఘాలోర్ధ్వపుండ్రముల్పదమగొనఁగ
ఘనవిరగ్గళగళగళత్మలరవంబు । తూర్వగోటికిమిగుల వానోడుగాఁగ
గర్జమునిముఖ్యభూసురవర్ధమపుడు । వరుసనొనరించె బుజ్యాహవానంబు 124

సీ॥ రాజులయరిసంహరణసముద్ధతిఁ జూచి సమదసారంగముల్ చాల నొసఁగి
విప్రవరులయనంతప్రచారగుణంబు మది నెంచి బహుతరచ్ఛదము లొసఁగి
కవిసంఘములపదగ్రంథనచాతురి మెచ్చి సారసహితములొ సరము లొసఁగి

వీరభాగవతము.

—:(0):—

తృతీయాశ్వాసము.

—:(0):—

కం॥ శ్రీకర! సకలగుణాకర! నాకాధిపవిభవ! వితరణాగమభూజా!
రాకా శశిసమవదనా! ప్రాకటకుభసదన! యుల్లయాహ్వాయ మదనా! 1

తే॥ అవధరింపుము సన్మును లట్టులడుగ । సంతనంబున ధర్మప్రసంగమాని
పలికెఁ గ్రీష్మాబ్జసంధీగభాషణములఁ । జెన్నకేశపు నాత్మఁ బూజించి మించి 2

కం॥ హరి పరశురామగూపాం । తరమున భూపతులతలలు దఱుఁగుచుఁ దత్త
చ్చిరముల సోపానంబులు । విరచించెనిలినపురికి వీరత్వమునకొ 3

ఆ॥ వెదకివెదకి రాజవీరులనిభృంగిఁ । దఱిమితఱిమి వారితలలుదునును
దశరథుండు భయముదాగ్ధున నొకవిప్ర । మందిరమునదాఁగె మరణభీతి 4

కం॥ తనమందిరమున దశరథ । జననాథునిదాచి విప్రసత్తముండు నిజాం
గనయుం దాను బ్రకొప్పం । బున నిల్చిన జామదగ్ని భూవిభుండనుచుకొ 5

ఆ॥ నిజకుఠారధార ద్విజపుంగవునిద్రుంచి । సుదతినడచె నిండుచూలనాక
గర్భజ్ఞదనంబుఁగావించె వెరదక్కి । ప్రతిన కింక నేటిపాతకంబు 6

కం॥ వీలాపతిగర్భంబున । బాలిక నెడలించి గగనపథమున నెగయకొ
గేలంజమ్మి నడిం గర । వాల మృటుబట్టె నది దివంబున నిలిచెకొ 7

ప॥ ఇట్లు గగనభాగంబుననిలిచి చతుర్భుజయై శుక్లాద్రాయుధంబులుధరియించి బాహు
దగ్నింజూచియట్టనియె 8

ఆ॥ బ్రాహ్మణుండవెనీపురి బ్రహ్మహత్యయు బాల । హత్య యువతిహత్య లాదిగాఁగఁ

- కేసినాఁడు విట్టిచెడు గెందులేఁడు నీ । నామమొకటి రామ! కామదంబు 9
- కం॥ నీతోఁగదనము సేయఁగ । నేతెంచితిరామ! నను జయింపుమునిమ్మై
భ్రాతలజననివధించుకి, రాతకు నిను విడిచిపుచ్చరా డటలై నన్ 10
- చం॥ అనవినిజామగగ్ని కమలాయతలోచనఁజూచి లేమ! నీ
కనుగుణమైనరూప మలరారధరించి జగంబెఱుంగ ని
న్ననిఁ దెగటార్చునంతకుఁ బుంఁరిపురంబుననుండుమన్న గ్ర
ద్దనఁగరముల్కొగిడ్చి కలధౌతనగాగ్రముఁజేరవేడుకన్ 11
- కం॥ అదిమంత్రవిధియనంగాఁ । బదఁపడిమాచాపురమున బ్రహ్మనాయుం
డుదయించుతఱిని బెక్కా । పదిలానరించె నిదకాద పటుకోపమునన్ 12
- కం॥ ఆ మంత్రవిధియె వెండియు । భూమండలమునజనింపఁబూని యపీరా
కామినిగర్భంబుననొక । భూమినిరూపమునఁబుట్టె బటులేజమునన్ 13
- కం॥ ఆకామిని జనులెఱిఁగినఁ । జేకొనరనుభయముతోడఁ జీకటియని యు
ద్రదేవకవనభూమి ల । లాకిగ్ధకుడుంగమున రయంబుననుచెన్ 14
- తే॥ వెఱచివిశ్వస్థ జనులెవ్వరెఱుంగకుండ । సరభసంబునఁ దనదుమందిరముఁజేర
నతనబ్బల నట్లేగృహంతరమున । బ్రతికె బ్రజకెల్లనీశుఁడేరక్షకుండు 15
- సీ॥ పనుపొంగఁబల్నొంటిజనపఁడును జిట్టిగామల పాదునాఁగలుగునూర
హలికుండువెలయు నిచ్చలు దున్నుకొను పొట్టినాగిరెడ్డనఁబాకనాఁటికాఁపు
అఱకదోలుక చేనికదుగుచుండఁగ దుక్కిసరస కింకుఁపమహీజంబుక్రింద
మంజుగుంజాలతాకుంజగర్భంబునబాలి కారోచనం బాలకించి
యబ్బలీవర్తనంబులనాపి తోత్ర । మౌనభాగంబుననువ్రేల నలికియలికి
చేతములుకొలనపరించిచేరబోయి । బాలఁగన్గొనె గన్నులపండువుగను 16
- కం॥ బాలన్ నలువ మధాజం । బాలంబుననినునిసానబట్టినపాడిసా
బాలంగలిపించిచెనా? । పాలాక్షునికరుణ నిట్లుప్రభవించినదో? 17
- కం॥ ఈపాపఁగొంచుఁబోయినఁ । గాపాడున్ నాపాలంతిగాదిలినుతుఁగా

- నాపాలిపెన్నిధానము । గాఁ బాలించెద నితాంతకారుణ్యమునన్ 18
- ప॥ అనివిచారించి. 19
- క॥ తనకరములనాబాలిక । ననువొందఁగఁబట్టియెత్తి యక్కునగదియిం
చిన నవని గంపముండెన్ । వినువీధిం జాక్కులచట పెడవెడఁబడియెన్. 20
- తే॥ అమృహోత్పాతమునకు భయమ్ముగొనక । సెమ్మదంబుదియక్కాపు సత్వరమున
నింటికేతెంచి తనయింటికిచ్చెబాల । నలమికినివేడ్కఁజన్నిచ్చె నవ్వెలంది. 21
- చ॥ అదివృతపంధ్యగావున రయంబునఁజన్నులఁబాలుచేపె న
మృదవతి వల్లభుండును గ్రమంబునఁదత్కృతమెల్లఁజెప్పఁగా
ముదముననాలకించి తనముద్దుకుమారికఁగాదలంచి పెం
పొదవఁగ నాడరించె సమయోచితృత్యములెల్లఁదీర్చుచున్. 22
- తే॥ హలికుండునుజేనికడకేగి హలముబన్ని । యిలఁబెకలదున్న లాంగలంబెలువొనర్చి
పగ్గముఁవట్టి యెద్దులమొగ్గఁదోలి । చాలుచక్కఁగనడువ చాచాయనంగ. 23
- క॥ ఖాదంబుకొనను ఖంగన । ఘేదిల్లెనిధానమతఁడుబీదయగుట నా
హ్లాదించి వసుమతియనన్ । రానే! యీధరణి నాదరంబున జనముల్. 24
- ఆ॥ ఇతరజనులుచూచిరేని తేనికెఁజెప్పఁ । జాతురసుచుదాని బ్రాతివైచి
పాలముదున్నిప్రాద్దుహోయన నిలుచేరి । యర్థమున్నకడకు నర్థరాత్రి. 25
- చ॥ చనిశకటంబులన్ధనము సర్వమశేషముగాఁగఁడెచ్చి యిం
పెనయఁగఁ గప్పివుచ్చి తనయింట మఁతెవ్వరుఁజాడకుండఁగా
ననువునదాచి తొల్లిఁటిక్రియంజరియింపుచు బాలికామృత్తి
బెరుచుచునుండె దాఁగనినబిడ్డకు మిక్కిలిగాఁగనిచ్చులన్. 26
- ప॥ ఇట్లుదినదినంబు వృద్ధిఁబొందుచున్నంతనక్కాపుతేను తన వెలదిక్కిల్లనియె. 27
- ఆ॥ బాలఁడెచ్చినపుడె భాగ్యంబుప్రాప్తిం చె । నబలపెఱుంగఁ బంటలధికమయ్యె
బంకజాక్షి మనుజుబాలయే? మనపాల బాలవెల్లిఁబుట్టు బాలగాక. 28
- క॥ సుతయైనదియెమనకేక । సుతుండైనదిదేరలంప శుభలగ్నమునన్

గుతుకమునఁజదువఁబెట్టెగ । నతివహా! మనయింటఁ జదువులన్నియునిట్లున్. 29

మ॥ అనియోచించి పడంతియున్ విభుఁడు నన్యోన్యప్రమోదంబునన్
మునుజాలన్ జదివించి వెండియును సాముల్ నేర్పి ఖడ్గాదిసా
ధనముల్ కుంతశరాసనాశుగసమర్థత్వంబులంజూపినన్
దనుదాసర్వచమత్కృతుల్ గణచెఁ జిత్రం బొక్కవర్షంబునన్. 30

ఈ॥ బాలసమ స్తవిద్యలఁబ్రభావతి దీనిఁబరిగ్రహింపఁగాఁ
జాలినవానికిచ్చి సరసంబునఁ బెండిలి చేతునంచు న
న్నాలవజాతిఁతేఁడు స్వజనంబున నూతనమీనకేతునిన్
బోలినవానికిచ్చెఁ బరిపూర్ణవయస్కున కక్కుమారికన్. 31

ఆ॥ శుభముహూర్తమున నె చుట్టాలుమడిసిరి । బాసమఱుదులొక్కపారిగెఱసి
రత్నమామలిద్ద తారాత్రిమగ్గిరి । యాజ్ఞ కుండు ధర్మనాశ్రయించె. 32

క॥ సాకబలి నాఁడెతనపతి । లోకాంతరమునకు నరిగె లోకమడలఁ ద
ద్రాకేందువడనలగ్నం । వేకొలది వసింపవచ్చు నీకునకైనన్. 33

ఆ॥ తల్లిదండ్రీమున్నె చెల్లి రాబాలిక । తాతిగుండెకాని భీతిలేక
నతిముడంబుతోడఁబ్రతికెరక్కసిక్రియ । భాగ్యమున్ననిక భయముగలదె. 34

క॥ అయింటిధనమునకునది । నాయకురాలైనకతన నాగాత్మజ వా
లాయంబుగాఁగజనములు । నాయకురాలనెడిపేరునం బిల్చిరొగిన్. 35

మ॥ హలికోద్యోగములున్ దురంతవణిజవ్యాపారముల్ భూ
మిభర్తలలోఁ జెల్మియు వృద్ధిలెక్కలు సమర్థప్రక్రియాయోగ సం
కలనంబొప్పగఁ దొంటికంటెఁ బటుభాగ్యప్రాధిచేమించి ని
చ్చలు భూపాలసభాంతరాళమున విశ్వాసంబుసంధింపుచున్. 36

మ॥ మధురాలాపములన్ మహిపతినిసంభావించి దివ్యోపధా
విధి గారుత్మలేపన్మరాగమణిసంవిద్యుషణంబుల్ మనో
రథవస్త్రాత్మరమిచ్చనిచ్చి ముదమారన్ వేడ్క నేవింపఁగాఁ
బృధివీనాథుఁడు మెచ్చుచుండు నతిగంభీర స్వభావంబునన్. 37

స॥ ఇట్లురాజమందిరంబుజొచ్చి శుద్ధాంతకాంతాజనంబులను సభాంతరాళంబునంగల
రాజబంధుపరివారసామంతపురోహితనిద్వన్తాయకాదులను సామదానంబులం దన
వశంబుచేసికొని యొక్కనాఁ డేకాంతంబున భూకాంతునక్లిప్తనియె 38

క॥ “నావిష్ణుఃపృథివీపతిః” । నావినవెధరాతలేశ! నరులకున్నపుండ్రే
దేవుండుగాన చుహీదివి । జానశిమొదలుగను నమ్రులౌదురునీకుక 39

క॥ ఆయితమదమునబ్రహ్మ । నాయుండుసభలొననీకునతిఁజేయుండు ము
న్నాయననిగమశిఖావి । ద్వాయుత్తడననుచు వీరధైర్యస్ఫురణక 40

తే॥ బాహుజుండవీపుభావింపఁ బదజుండతండు । ధరణీపతివీపు నీకుఁబ్రధానియతండు
కర్మనుండవీపు నతండునిష్కర్మకుండు । నతనికినినీకు గజమశకాంతరంబు. 41

క॥ నీకుద్విజత్వముసహజము । లోకంబున నూరుజాతులును బదజాతుల్
భూకాంతునకునుమొక్కిడ । తే॥ కల్మషములుదొలంగ నిదితప్పగునే? 42

తే॥ బ్రాహ్మణుండైన నృపతికిఁబ్రణుతిసేయ । వలయు నెట్లన్నదొల్లి భూవల్లభునకు
దనయనిచ్చిమొగిడ్చె కేల్దిమ్మికుఁగు । డిలర మేయిది వేదనమృతముగాదె? 43

చ॥ ద్విజునకునంఘ్రసంభవుండుతెల్లముగానతిసేయకున్న భూ
భుజుండుసహింపఁ గాదుగునె భూరిపరాక్రమవర్ధధర్మముల్
ప్రజకెఱుంగంగఁదెల్పనగుఁబాడిదొఱుగిన శిశు నేయమి
న్ముజుండుస్మరించె మున్ను తనయంశమునకధరణీతలంబునక 44

చ॥ ఆనినమహీవిభుండనియె నంగన! సత్కృపనుర్వలొక పా
వనమొనరింప నచ్యుతుం డవారితలేజుండు మానవాకృతిక
జననమునొందెగాని జనసామ్యుండెమాతండు నేయునట్టివం
దనమొకపూరుష్మండు దగునాగ్రహియింప నెఱింగె నేనియుక? 45

క॥ అనవినినాయకురాలి । ట్లను బ్రహ్మనాయుం డచ్యుతాంశందైనక
మనమెన్వరియంశంబని । మనమునందలపోసితిపుడుమనుజాధీశ! 46

క॥ దేహములుదాల్చుజీవన । మూహమునాయంశమనుచు మురహారుండు కురు
ప్రూహంబునడుమఁజెప్పిన । నాహవమొనరించెగాదె యర్జునుండెమిక. 47

తే॥ ఇట్లు లేకాంతమున ధర్మశ్శతోడఁ | దెఱవదుర్బోధలొనరించిదినదినంబు
దొడ్డనాయునితోడగుదొరలతోడఁ | బాసగుముచ్చటలను బ్రాద్దుపుచ్చుచుండు

క॥ ఎదుఁతైనవారి నెల్లఁ | బెదరింపుచు లేనిపోనిపెడకయ్యముతోఁ
గదలక కాల్చివ్రుచు న | మృదవతిశూరులకు మాటుమనలుచునుండున్ 49

ప॥ ఇట్లనన్వార్గంబునంబ్రవర్తిల్లు నమ్మత్తకాశిని దుర్బోధనంబులతోడంబడిపుడమితోఁ
డాసన్నశరీరపతనండుగుటఁ బ్రధానాగ్రేసరుండగుదొడ్డనాయునింజూచియిట్లనియె

క॥ కొలిచితివిముమ్ము ననిలో | గెలిచితివభియాతికొట్టు గెరలక మదిలోఁ
దలఁచితివిచెన్నరాయని | వలచితివచ్చుతుని నగరివాకిటనిలువన్ 51

ఆ॥ కయ్యములను మొగముగాయముల్ గెరలింపఁ | బోరిపోరిబలముదారవోసి
తింకనింబనుండు మీసొదల్ నీకేల | కొడుకునంపు మిచటికొలుపుజేయన్ 52

ప॥ అనినదొడ్డనాయుండిట్లనియె.

క॥ గడచితిబహుకాలంబులు | పొడిచితిఁబరిపంధిజనుల భోగములను బో
విడిచితి సవ్యార్గంబున | నడచితి మీకొల్వజేయ నాయునిబనుతున్ 54

సీ॥ అనిమహీపతియాజ్ఞఁగొని మందిరముఁజేరి పాలుపొందనాస్థానమునవసించి
తనతనూజులగు నేవుగనుబిల్చికూర్చుండనియమించి కార్యంబునిర్ణయించి
పృథివీశ్వరునిచి త్రృప్తిఁ దెల్లమిజేసి నిజజరాభారంబునియతిఁజూపి
ధారుణీశ్వరునియాస్థానలేఖలుచూపి ఘనులఁబోషించు మార్గములుచెల్పి
జనులవర్ణాశ్రమాచారసరణులవని, పాలనక్రియలాదిగాఁబరమధర్మ
ములుప్రబోధించి పౌరుషంబులుగఁగించి, బ్రహ్మనాయునిగుణములు ప్రస్తుతించి 55

మ॥ బలుకయ్యంబులనొప్పిచెందితి జరాభారంబుప్రేగయ్యె గ
న్నులలోదృష్టికొఱంతయయ్యె నిఁవీనుల్ జాడ్యతంబొందె ముం
దలఁగంపంబొదవెన్ మహీవరసభాంతర్వాసదార్థంబు వె
గ్గలమయ్యెన్ సుతులార! మీరలె ధరాకాంతుం దగం గొల్వఁజే 56

క॥ ఈయర్థమునకుబ్రహ్మ, నాయుండులోకై కనుతుండు నయశోవిదుండ
న్యాయంబొల్లండు ధర్మశ్చ, నాయకునిం బ్రజలనెల్ల నడవంగజూలున్ 57

వ॥ అని నిశ్చయించి బ్రహ్మనాయునింజూచి.

58

తే॥ “పుత్రతత్త్వమ్ ! సేవల్లభూమిపతికి” । గొలుపునేయు”మటన్న నాయలఘమహిమః
డపనిపతి మోలబంధలోహంపు బ్రతిమ । గాజాగంబంబునిలపనొక్కరుని బనిచె॥

క॥ పని చివరబరిచారమడం । జనపతికడకేగి మొక్కి సచివాత్మజుడం

పినవార్తవిన్నవించిన । గనుమరులంబలిచిసుట్లు కావించివెనక.

60

తే॥ ఉక్కుపతిమనుదన మోల నునిచిదాని । ముంగలను గాజాగంబంబు మొనయనిలిపి
రత్న సీకఘండగుచు ధరావిభుండు । బ్రహ్మనాయునిచిలవంగం బంకెనపుడు. 61

సీ॥ గారుత్మతమణి ప్రకల్పితస్వర్ణ పల్లంకిక నెక్కి యిర్వంకధవళ

చామరంబులుపిన జయశంఖరావంబువీలించి వీనులవిందుసేయ

నిందిమాగధులకై నాగముల్ ప్రాయంగ వేత్రిపాణులపురోపీధినడువం

బుజ్యాంగ నామణుల్ పాలుపొందదీవింప సద్విజాల్ మంగళాక్షతలుచ్చల్ల

సూర్యదీధితి తన మేనుసోకకుండః । జారుముక్తాఫలామలచ్చత్రమమర

ధారుణీశ్వరమందిరద్వార సీమ । దిగి నగరుంజొచ్చెనాయుం డుద్దీప్తుండగుచు. 62

క॥ ఆసుతభయములనృపతిక । బాయకనేవించు వీరభటులుం దొరలుక

నాయకురాలుంగనుగొన । నాయుండు నతిచేసె ధరణినాథునిమోలక.

63

క॥ మొక్కిన గాజాగంబము । గ్రక్కునముత్తనియలయ్యె ఘనఘజుండ మఱిక

మొక్కిన లోహపుయంత్రం । బక్కిలుపునక జెక్కలగుచు నవనింబడియెక. 64

ఉ॥ మూడవసారిహస్తములుమోడ్చిన నజ్జనపాలువీపునక

జూడినభంగి భగ్గుమనుచుక పెనెంబుట్టెనణుంబు నొప్పిచే

బోడిమిమాలి భూభుజుండు మూర్ఖులెనంత సభాజనంబులూ

టాడుమనంబులం దలకి రంబుజవత్రజలంబుకై వడిక.

55

క॥ నాయుండు నిజసిదనమునకు । బోయినుఖంబుండె నల్లభూవల్లభుం డా

రేయిండుగునొషధంబులు । చేయించెక వైద్యవరులచే నఖిలంబుల్.

66

క॥ అదిరాజప్రణామగుటక । బొదివిరిపై దామ్రమాడముల గొరియల ను

న్మదమునక దన్యాంసంబులు । నిదియదియన కెల్లమెనగు నెమ్ములచిక్కె.

67

తే॥ అంతకంతకుఁ ద్రద్రవణంబతిశయిల్ల । బ్రదుకుపైనానలేక భూపాలకుండు
నొప్పిపడలేకభటులచే జెప్పిపంచె । బ్రహ్మనాయనకును సమగ్రంబుగాఁగ. 68

కం॥ నాయుండవ్వలుకులువిని । డాయంజనుదెంచి వృపతిడగ్గరి “ధరక్షీం
ద్రా!” యనిపిలిచినవగచుచు । నాయవనీశ్వరుండుపల్కి నాయనతోడఁక. 69

శా॥ ఈరాజప్రణాభారమెట్టుల ననుకూహింపింప రక్షింపనె
హ్వారలోపత్తురు రాజ్యమెవ్వరికి సర్వద్రవ్యములోనీవ సం
సారంబుకొభరియింపఁజాల నికమోక్షద్యారముందీసి నక
జేరంబంపుము తత్పదంబునకుం జర్చింపం గృపాంభోనీధి!. 70

ఆ॥ అనిననాయుండిట్టులనియె భూవల్లభ! । ప్రణమదెంత దానిగుణమదెంత
క్షణములొనమాన్వి । చక్కచేసెదనీకుం । డెగ్గెబ్రతుకవాంఛగలిగెనేని. 71

వ॥ అనినవిని భూవల్ల భుండిట్లునియె. 72

చం॥ ఇలనొకరాజునై నినుఁబరీక్షయొనర్చి జేడంగునైతి మె
గిలిబ్రదుకొల్ల నీకలుషకృత్యమువాయఁగ నీపదాబ్జములో
దలఁచుచు నచ్యుతాలయముదారిఁదొలంగకచేరునట్టి నే
ర్పలపడఁజేయవే హృదయమారడిపుచ్చక ధీరమానసా!. 73

తే॥ పాపుండ్రగ్రూరకర్మండను భక్తివిహీనుండ నొంటిఁబోవఁగా
నోపఁ బదంబుఁజూపనికనొక్కనిబాసటచేసిపంపు నీ
రూపముమానఁపంబున నిరూపణచేసే భజించి మించి ల
క్ష్మీపతిఁజేరఁబోయెద నిమేషమునకొ భవదాజ్ఞగల్గినకా. 74

ఆ॥ అనినబ్రహ్మనాయుండవనీశ! భూపాలుం । డొక్కడరుగనింకనుచితమగునె
పోయిరమ్ముదొడ్డనాయుండు యుష్మత్ప్ర । ధాని నీకుమార్గదర్శిగాఁగ. 75

చం॥ అనవుడువేలిముద్రకరయంబునఁబుచ్చి నిజాగ్రనందనుకొ
గనుఁగొనిచేతికిచ్చి యనఘా! నరసింగధరాకళత్ర! నీ
యనుజులునీవునాయునిమనోచితప్రత్తి ముఖింపుఁ డింకనే
జనియెదనీకుఁజేరఁగ విచారముమానుకుమారశేఖరా!.

ప॥ ఇట్లుకుమారుని రాజ్యంబునకుఁబూజునిగా నొడంబఱచి 77

తే॥ “బాలమద్దేపు”లను చిన్ని బాలకులను । బ్రహ్మనాయునిహస్తసీరజములతోనఁ
బెట్టి యీపుత్రకులఁబెంపు మెట్టులైన । నీవెగతియనినప్పటి కన్నీరునించె 78

ప॥ తదనంతరంబ 79

సీ॥ బ్రహ్మనాయుఁడుభూమిపతికిమార్గముఁజూపి తనతండ్రికడకేగి ధరణినాథు
నవసానమెఱిగింప నంతకుము న్నార్లగొండరణాంగణక్రూరశస్త్ర
పాతక్షత్రంబులబాధలుత్రొత్తలె నొప్పిచూపినభ్రాంతి దప్పిమేను
వడఁకుచుండఁగఁ దండ్రి వసుమతీకునితోడఁబోయెదననిచెప్ప నాయుఁడనియె
జనక! నీకుమర్త్యసౌఖ్యంబురుచిదప్పె । మేలుకాలమున నేమేలుకొనుము
చెన్నరాయునాత్మజేర్చి ప్రేమముకమ్ము । రాజానొంటిఁబనుపరాదుకాన 80

క॥ ఆని పిమ్మితండ్రి నందల . మనఁజేర్చి మహీశు సముఖమునకపుడె రయం
బునఁదెచ్చి రత్నసింహా । సనమునఁగూర్చుండఁబెట్టి సందంభమునక 81

తే॥ అపుడునలసింగరాజుజ్ఞనవనిసురుల । కన్నగోభూపారణ్యకన్యాంబరాది
నిఖిలదానంబులొనరించె నెయ్యమెనఁగ । బ్రహ్మనాయుం డుదారసంపన్నుడగుచు

క॥ ఆదొడ్డనాయుడల్లము । హీదయితుఁడు “పుణ్యకాలమిది” యని బహుళా
మోదంబులొలయఁజేస్తుని । పాదంబులుమదిగలంచిపాసిరితనువుల్ 83

ప॥ అట్టియెడ 84

ఉ॥ వారలకగ్నిసత్క్రియ లవారితశాస్త్రవిధానరీతి సం
స్కారములొప్పఁజేసి రధకప్రియమొప్పగ నుత్తరక్రియల్
దీఱగఁసస్మహూర్తమున ధీనిధి నాయుఁడు సర్వధారుణీ
భారమునల్గుభూవరునిపట్టికె బట్టముగట్టె గున్నతికె 85

క॥ నలసింగభూవరుండును । నలధాత్రీశ్వరునిభంగి నాయునికరుణ
జెలువొందరాజ్యలక్ష్మీ । లలనంజేపట్టె జగదలంకారుండె 86

తే॥ బాలమద్దేవరాజులబ్రహ్మనాయుఁ । డతికృపానుతి నఖిలరాజ్యప్రవీణ
లుగనొనర్చె రిపుల్ మదిదిగులునొంద । ధరణిఁబొలింపె సర్వస్వతంతుండగుచు 87

కం॥ నలుండుప్రజాపాలనమున | నలకూబరసన్నిభుండునవమంజులత్క
నలసింగస్వపతి దావా | నలుం డరిశలభంబులకుననన్ విలసిల్లున్ 98

ప॥ ఇట్లు సర్వసర్వసహాభారభరణిత్వదక్షుడక్షిణభూజాభుజంగుండగు నభ్యుభయజంగుం
డు రాజ్యంబు సేయుచుండి యొక్కనాడు 89

కం॥ “భవ్యోర్వరాతలంబుల | నవ్యాహతగతిఁజరించునతిభయదములై
క్రవ్యాదమృగము” లనుచు జ | నవ్యాహమెఱుంగఁజెప్పినన్ విభుఁడెలమిన్ 90

ఉ॥ వీటవసించుశూరులును వేత్రధరుల్ దనకొల్వఁజేయనా
భేటకవాంఛఁజేసి పటుభేటకృపాణములన్ ధరించి పో
రాటలనూటిదప్పనిభటావలి కేమిడివెల్లగుమ్మడం
పాటిపొలంబుఁజూపఁ బరిపాటిబలంబులఁగూడివేడుకన్ 91

కం॥ తగఁగొనుమృగములదెగవేనుఁ | దగిలి ధరావరుఁడుభటులుదండాధిపతుల్
సాగయకసత్వములనుకొద | తెగయఁగఁదెగనటికివైచి కెల్లెడనడవిన్ 92

తే॥ అంతనాయకురాలుభూకాంతుడడవి | కరిగివేటాడు మెఱిఁగి వనాంతరములఁ
బుడమిఁజేసివేడుకపుట్టు నొక్క | విశిద్దిగచియించె దగనరగడియలొన 93

పంచపాది.

ఉ॥ అజ్ఞనపాలకుండు హరిదీశ్వనుయ్యా ముందలంకి యీ
పజ్జకుఁజేరవచ్చుననిపల్ల వపుష్పగుళుచ్చ నవ్యలా
మజ్జకాయమానములు మత్తమరాళవత్తత్రతూలపున్
సెజ్జలు రత్నకంబళులు సీఘరసంబులు నిర్మలాంబువుల్
మజ్జనభోజనాదుల కమర్చె లతాంగి నమస్తవస్తువుల్ 94

చం॥ తెలిసులివెచ్చనోగిరము తియ్యనిచారులు పానకంబు లం
బళులు రసానళుల్ వరలు బజ్జలు తియ్యనముల్ ఫలావళుల్
గలుపులు పిండివంటలును గమ్మనిమజ్జగ ఖండశర్కరల్
మలయజచంద్రసార లసమానసుగంధవిలేపనంబులున్ 95

చం॥ క్రమమున ధార్మ్యశ్రవ్యుండు గాంచిముదంబునఁబొంగఁ గంటక

ద్రుమములు పంకిముల్ విషమదుర్గమభూములు చక్కచేసి మా
ర్గమునదృఢంబులూడ్చి వివరంబులుపూడ్చి కచూరగంధసా
రముల మృగీమదంబుల ధరాస్థలినల్కులు దీర్చిముగ్ధి డెక్

96

ఉ॥ ఏకడసుండివచ్చునా? మహీవిభుడెయ్యడకేగునింకన
స్తాకమనీషి నంచెదుఱునూచుచునుండెలతాంగి భూవరుం
డాకటడెస్సి భాస్కరకరాహతిగందినమోముదమ్మితో
జోకదొలంగి దప్పిగొని సుందరిజేరంగవచ్చె జెచ్చెరక.

97

కం॥ వచ్చిననరవరుంగనుంగొని । చెచ్చెరనచ్చపలనయిన చేదోయిమొగు
డ్వచ్చుపడమొక్కి కానుక । లిచ్చి వినమ్రత్వమొప్ప నిట్లనిపలికె.

98

మ॥ ధరశినాధ! భవచ్చరీరము దురంతబ్రహ్మతీ వ్రాంతుకో
త్తర సంతాపమునొంది కంది వడదాకె నిష్ఠూరారణ్య భూ
ధర సంచారమదేలి మిరిచట నిత్యన్ననసంధ్యాది భా
సురకృత్యములుదీర్చి భుక్తిగొనవచ్చుక సత్కృపాయుక్తిచేక.

99

ఉ॥ కాలమతిక్రమించె జనగాదగదూరికి దూర మింక నీ
వేళమదీయజన్మము పవిత్రతనొందె భవత్కృపాకటా
క్షాలికైబాత్రమైతి విషయంబున మీమదిగోరునట్టి యీ
నాలుగుతీర్థభోజనమునం గడుదృష్టివహింపు మిమ్ములక.

100

కం॥ అభ్యంతరంబదేలి ధ । రేభ్య! యదృచ్ఛావిహారత నేతెంచితివీ
పభ్యాగతపూజలుగొను । మభ్యస్తజనావనాదికాఖిలగుణా!

101

కం॥ దైన్యమునవేడెదను మీ । సైన్యంబులు మీరు తృప్తిన సాపడి నక
ధన్యాత్మజేయంగా మీ । రస్యలె? మాప్యశుల బోవనర్హమకాదే?

102

చం॥ అనవినిభూవిభుండు రుచులారంగ భోజనమాచరించి నె
మ్మనమునసంతసించి పలుమారు ర సావశులెంచియొంచి సొం
పునక గరుణామృతంబు జెలిబొంగంగ నాయకురాలిజూచి యి
ల్లనియె భవద్భవహాకరణ కాత్మజెలంగితి నంబుజాననా!.

103

కం॥ ఎట్టివరమైననీకీ ! పట్టుననిచ్చెదలతాంగి! భయమొందకు నా
పట్టిగఁజూచెదనినుఁ జే పట్టుమునామాట వికచపద్మదళాక్షీ!.

104

మ॥ అనినఁ నాయకురాలుపల్కె నిజహస్తాబ్జాతముల్ మోడ్చి యో
మనుజాధీశ్వర! సత్యవాక్యనిధి! నీ మర్యాదనేగంటి నీ
చనువేచాటు సమస్తముంగలిగె నిస్సందేహ మట్లేని సౌ
పున సింహాసనమెక్కఁగోరితి మదిఁ భూమండలంబేలఁగఁ.

105

ఆ॥ ఒక్కజాము పీఠమెక్కని మృంతియే ! చాలుఁగాన నీదువ్రేలనున్న
ముద్రికాంగుళీయమును నాచుచిటికెనఁ బూని కరుణజూడు భూపతిలక!

106

ప॥ అనిపలికిన.

107

చం॥ చనువున వ్రేలిముద్రిక యొసంగఁగ బుచ్చినఁ గాతనల్కె నో
జనవర! యొక్కకాలమున సమృద్ధివేడెద నాఁటికిమ్ము నా
కనవసరంపుఁగాలమున నర్హమె? రాజవిభూషణబు నం
గనలుధరింప మీకొలుపుఁగాంచెద సత్కృపనానతిచ్చినఁ.

108

చం॥ అనియొడబాటుచేసికొని యంగనయుఁ ధరణీవిభుండు వా
హనములనెక్కి వేడ్కఁ జతురంగబలంబులతోడఁ బట్టణం
బునకు రయంబునంజని విభుండు యథోచితవృత్తినందె న
వ్వనజదళాక్షీయుం దననివాసముఁజొచ్చె ముదంబునొందుచుఁ.

109

ఉ॥ అచ్చపలాక్షి నివృలు ధరాధిపుండుండు సభాంతరంబునఁ
వచ్చుచుఁబోవుచుండి నృపనర్తనమారస సర్వభూప్రజల్
దెచ్చుకరంబులంగని యిదేసమయంబని నిశ్చయించి లో
హెచ్చిన సంధిమంబున మహిళున కంజలిమోడ్చియిట్లుఁ.

110

ఉ॥ సత్యవచోనిధాన! నృపనర్తమ! నీ వలనాఁడు మన్మథః
ప్రత్యయమొప్పనిచ్చినవరం బిపుడేదగు భాగ్యభోగ్యముల్
నిత్యమె? పూర్వభూభుజుల నిర్మలకీర్తియకాని వారిసాం
గత్యతనేగ నేపుడమి? క్రమ్మరనేలెడి వారలెందఱో?

111

ఆ॥ అనిసభూవిభుండు నంగనకిల్లెను । ముగ్ధ! సత్యవాక్యమునకుఁగాదె
వివిధభోగములనువిడిచిపోయిరి హరి । శృంగ్రద నలమహిళ శల్యరిపులు 112

కం॥ అపివేకినెకల్లాడఁగి । నువిదెరా! కొను వ్రేలిముద్దుటుంగరమని యు
త్సవముననిచ్చిన వ్రేలెన్ । దవిలిచికొని పీతమెక్కెఁ దరుణి రయమునన్ 113

న॥ తదనంతరంబ 114

సీ॥ పతులను దండాధిపతుల ననీకినీపతుల రావించి యప్పద్మనయన
పల్నాటిసీవృత్తభానాథులకు భీతిగలుగ నాజ్ఞాపత్రికలులిఖించి
నరలుబ్రహ్మక్షత్ర వైశ్యశూద్రాంత్యజ ప్రభృతికాష్టదశ ప్రబలవర్ణ
సమితిమందిరముల సర్వస్వముల్ గొనితెండితొలుంబున నొండనాక
జాగునేయరాదు సందిగ్ధపడరాదు । పోదుమింతననుచు బొంతరాదు
ముఖ్యజనులటంచు మోమోటపడరాదు । పలుకువిననిభటుండు బ్రదుకరాదు 115

కం॥ అనుచునిజాజ్ఞాపత్రిక । లను మును వ్రాల్చేసి నిష్కళంకతఃజనుపన్
జనిభటు లాజనపదముల । ధనవంతులమందిరములఁ దార్కొనిబలిమిన్ 116

కం॥ అంగనలమెడలఁగట్టిన । మంగళసూత్రములుదక్క మందిరములమే
నం గలభూషణములు ధన । మంగదనోదవంగఁదెచ్చి రరజామునకున్ 117

తే॥ తెచ్చిశ్రీరామమాడలు దీప్తివెలయ, భర్మసింహాసనోభయ పార్వములను
రాశిబోయఁగ నాయకురాలు తొంటి, లెక్కలకు నెక్కుడైన యారొక్కమరసి

కం॥ నలసింగభూమిపతికై, యెలనాగజోహతుచేసి యేలినవారిన్
గొలిచివివరించెదను నా, పలుకొలింపుండు భూమిపాలనచతురా! 119

కం॥ మ్రొక్కెదఁ బరాకు కవిలియ, లెక్కలక గలముగాఁగ లెక్కింపుచు మీ
గొక్కముభాండాగారము, పిక్కటిలంబోయఁబంపు పృథ్వీనాథా! 220

మ॥ నను సీమ్రాలఁ బ్రధానిగానిలిపి సన్మానంబునంజూచి నా
యని సంతేపముచేసితేని భవదీయోదాత్తరాజ్యంబు స
జ్జనసేవ్యంబగు మందిరం బభినవస్వర్ణాబ్జరాగప్రక
ల్పనలన్ మించినకుడ్యసంతతులనొప్పందేయనే? భూవరా! 221

కా॥ నీమాటల్ వినినట్లయ్యుండియు భవన్నిత్యప్రతాపంబు క్రీ
డామత్రంబుగఁజూచు మెచ్చుఁ డతిమూఢస్వాంతుఁ డెల్లప్పుడున్
స్వామిద్రోహముఁజేసి రాజ్యమున సర్వద్రవ్యముల్ దానె మా
యామూలంబుననిల్లుచేర్చుకొని బ్రహ్మనాయుఁ డుర్వీశ్వరా! 122

ఆ॥ ఇతఁడుసచివుఁడనుచు నేమఱి సర్వస్వ, తంత్రమిచ్చి యెఱుకఁదప్పినారు
భావికార్య మాత్మభావించుకొనుఁడు న, న్నాడుదనుచు నెంచ కవనినాధ! 123

కం॥ నిక్క మిపుడేనుడెచ్చిన, మిక్కుటపుధనంబు లెక్కమిగిలి వెలయు నా
రొక్క మేటేటనాయుం, డుక్కునఁగొనెననుచు బుద్ధిసూహింపుఁడికన్ 124

ఆ॥ పలుకులేలయింక “బాలాదపినుభాషి, తం” బటండ్రుకాదె ధరణినాధ!
యబలననుచున న్ననాదరంబునఁజూడ, కభిలకాస్త్రవేది! యథువిధ్ది! 125

చ॥ అననలసింగభూమివిభుఁ డంగనబోధలఁజిక్కి బ్రహ్మనా
యుని మదినాదరింపక ప్రియోచితస్మృత్తినడంచి తత్సభా
జనసదృశస్వభావునిగ సారెకుఁజూచిన నమ్మహాత్ముఁ డొ
ప్పనిజననాథుఁజూడఁగ నపారుషమంచుదలంచి యొర్పునన్ 126

ఈ॥ నాథుఁ డనాదరంబున దినక్రిమణింబునకిచ్చునట్టి నా
నాధనధాన్యవస్తువసనంబులుమాన్విన నిత్యజీవనో
పాధికిఁ గిన్ననొందక విభావనులేజుఁడు నాయుఁ డాత్మరం
బోధితమానసుండగుఁడు బూర్వపు లెక్కలుచూచి వేడుకన్. 128

కిం॥ తనజనకుఁడు ధనికులకిచ్చిన యప్పులుదెచ్చి నిత్యజీవనమున కం
పినఁ జాలదేమహాధన?మరివేడుక నార్ల గండికరిగ రయమునన్ 128

తే॥ అరిగిధనికులపందఱినరసి భటుల । నంపిపిలుపించి వృద్ధిమూలంపుధనము
చాలకకటంబులను గురిజాలపురవ । రంబునకుఁ జేర్చుచుండు నిరంతరంబు. 129

కం॥ అచ్చటనాయకురాలిన్ । మెచ్చిప్రధానత్వమిచ్చె । నృపుఁ డది తనలో
హెచ్చినపరితోషంబున । విచ్చలవిడి ప్రజల వేధ జెట్టుచునుండున్. 180

ఆ॥ బ్రహ్మనాయునింట బాలమట్టేపులకా । నృపకుమారకులు వినీతిమెఱసి
సామునేర్పుచుండఁ జని కాంచి నాయకు । రాలు పుట్టుగొడ్డురాలుగాన. 131

క॥ మాయోపాయంబులచే । నాయునికన్మోఱఁగి వీరి నశియింపంగా
జేయందగుననిమనమున । నాయమురాట్టలఁచె నిట్టి దాయమకరుడే? 132

ఆ॥ బాలురనుచునెత్తి పలుమారుముద్దాడుఁ । బ్రభుకుమారులనుచు భక్తి సేయుఁ
జత్తముననువారి శిక్షింపఁగాఁజూచుఁ । గాంత తేనెపూతకత్తిగాదే? 133

క॥ కలఖండ మిత్తుఖండం । బులు లేనియ నారీకేళములు ఖిహారీ
ఫలములు ముమ్మగ బాలకు । లలనడనిప్పించు విద్యలరయుచునుండుకా. 134

మ॥ పురకాంతలో విపణింజరింపఁగని యాపూబోడ్డివత్తోరుహం
తరమొప్పుం గురిచేసి కంకుతములందాకలగవై పించు భా
సురభూపోషవనప్రవర్ధితకుజతోభంబుఁజేయించు బా
లరచేనిచ్చలుఁ దక్కుచేట్టలకు నుల్కుంబట్టణంబెంతయుకా. 135

ప॥ మఱియును. 136

ఆ॥ నృపకుమారులార! నేర్పఁజూతము వాలు । గంటులెత్తితెచ్చు కడవలకును
జిన్ని బాణములను జిల్లులుపుచ్చి పై । నతుకుడింక మైనమంటియుండ. 137

మ॥ అనిప్రేరేపి రచింపఁ దక్కుటిలకృత్యంబుల్ మహీభర్తకుకా
వినుపింపం దరహాసవత్ప్రిడగుచుకా విశ్వాసమొప్పార న
మృగుజేకుండు లతాంగితోనను సధర్మంబొనె? తద్బాల్యవ
త్తన ముత్పేక్షయొనర్పనేటికి? నితాంతప్రాజ్ఞులే బాలకులే? 138

ప॥ అని నిరంత దురంతకుటిలబోధావిధాననిధానయగు నాయకురాలిపలుకుల కులుకక
నలసింగమహీపాలుండు. 139

సీ॥ ప్రాతరాహ్నాకమునఁ బరమేశుసేవించి మోముదమ్మివి బుండ్లములుధరింప
రత్నకేళివిహార రాజంబునతలంబు ధరణీకునకు నెండదాకకుండఁ
బక్షుమల్చాటుగాఁ బట్టుచుండఁగఁజూచి నాయకురా లొక్కనాఁడు దుష్టు
రాలయి మల్దేవరాజనూనుల కప్పతంగపుంగవుఁజూపి ధరణీనాథ

తనయులార! మీరుదాని తొక్కలు ధరఁ । గూల్చవేయ మీరకుంఠబలులు
బాణములను దానిభంజింపలేకున్నఁ । బిటికిదొరలటంచు జేరువెనుదు. 140

చ॥ అనవుడు నందు నగ్రజాండేహా! ఐతగాధిపు నేయులెంత మే
బ్బనియని చాపమెక్కిడి విలాసమెల్ల వడందవాతి య
మ్మునబడ నేసె నేలఁబడ మున్నునరుం డొగి మత్స్యయంత్రమున్
దునియఁగ నేయుచందమునఁ దోరపువిక్రమ ముప్పల్లెఁగన్. 141

క॥ తొక్కలుదెగి నేలంబడు । పక్కింగనుఁగొనుచు భూమిపతి కోపమునన్
జిక్కి నలుదిక్కులారయ । నక్కలుషపు వెలది యిట్టులను నగపతితోన్. 142

ఆ॥ మనుజువాడ! యెన్నిమార్లు నేజెప్పిన । మాటలెల్ల నీటిమూటఁజేసి
తమ్ములనుచువారి ధర్మింపవెన్నెడు । తమ్ముఁజెనక ననుచితమ్ముగాదె? 143

చ॥ ఘనతేజోపకారవిహంగంబది దానివిధింపఁగూడ వో
జనపతిసూనులార! యనిచాటితి మీపయి నానవెట్టితిన్
జనువున బుద్ధిసెప్పితి మృషావచనంబుల కక్కుమారకుల్
మనమునభీతిఁజెందుదురె? మాపుకకాంతలు వారికడ్డమే? 144

ఆ॥ పులుగుఁజంపిరిక భూమి! మావంటి । జనములెందఱింకఁ జచ్చువారో?
యేనుఁగులనుమ్రొంగు నేలైలకిటుమంటి । పీనుఁగులుగఁజింపఁబిండివంట. 145

ప॥ అనిపలికిన భూవల్లభుండు కోపసంరక్తనయచుండగుదు నాయకురాలికిట్లనియె. 146

క॥ అబమూత్రముకంటింపక । వ్రణములఁదెగఁగోసి వైద్యవరుఁడు తనువులన్
గుణమొందఁజేయుగతి నీగుణహీనులఁద్రుంచి మనుపు కువలయమెల్లన్. 147

క॥ పాటలగంధిరో! విను ము । మృటికి నీచెడుగు నృపకుమారుల జనముల్
పాటించిచూడకుండెడి । చోటన్ వధియింపవలయునుమ్మి యనినన్ 148

ఆ॥ మంచికార్యమనుచు మానిని తనమంది । రమున నొక్కపేటి రచనచేసి
యందుబాలకులను బొందించి భటులచే । నగ్గినిడఁగఁబంచె నడవిలోన. 149

క॥ ఆయత్నమెల్ల బ్రవృత్తి । నాయనిజననియు నెటింగినదిగావున లోఁ
బాయనిదయాగుణంబున । సాయంకాలమున గూఢచారులఁబంచెన్. 150

నీకము నీదుగర్భమున నిశ్చలసౌఖ్యమునకా వసించునే?

కం॥ నాతనయ నిరతసాధు స॥ నాతనయతివినుతిఁగాంచునాకతటిని వి
ఖ్యాతనయ నిన్నుఁగొల్చుఁగ । దా? తనయనఘ ప్రసక్తి దనరినభక్తి 21

కం॥ నుడివితివేమేమో మము । వెడగుల బడుగులను బ్రోవవేయని పెక్కుల్
దొడఁబడనవు డేమీ నీ । వెడగుతనము బడుగుతనము విను వివరింతు 22

తే॥ సమతనాశ్రితబహుజంతుసంతతులకు । సంతతము జీవనము యధ్యక్షమునొసంగి
గుణగభీరత గోత్రరక్షణమొనర్చు । వెడగుతనమెల్ల నీయంద వెలసెఁగాదా? 23

కం॥ ఈనాకజనపతి గజ । దానము నమరులకు నన్నదానము మఱి గో
దానము నొసంగివబడుగున । నూనత శ్రీమూతికదాన మొసంగవే నాకు 24

కం॥ ఇంటం దగుభాగీరధి । వంటి గృహిణి చందమామవంటి కొడుకు శ్రీ
వంటినుత గలిగి మను నీ । వంటినిముద్రునకు సరియెవరు గృహమేధుల్ 25

తే॥ దృతిని మముబోంట్లవాంఛలుదీర్పఁజాలు । సిద్ధసంకల్పనకును వాంఛితముగలదా?
యైన నొసంగెదవేడు మేమైన వాంఛ । గనకగలిగిన నిదిరాజనక! యనిన 26

కం॥ విమలాంతఃకరణంధగు । కమలాజనకుండు నిటలఘటితాంజలియై
కమలాక్షునక్రిప్తు సే నా । గమలాలితచరణ! నీదు కరుణాదరణ 27

కం॥ సేమమున సర్వదా మనఁ । గా మము నీవరసి ప్రోవఁగా మఱిమాకు
స్వామినిరంతరమును బరి । జామమెకా తిరవ ర్తనంబులుగలవే? 28

గీ॥ అరుణశశిశేత్ర! మామీఁదికరుణతోడ । నెసంగి సిరులెల్ల మాకు నీ వొసంగినదియె
మితములే కెప్పుడవియె కామితములెల్ల । నొదవఁజేయంగ నేమిటఁగొడువ మాకు

కం॥ ఈరికెల్ల త్తిననామది । గోరికెమఱియొకటిగలదు గుణరత్ననిధి
చేరిక మీయానతి కవ । తారిక గా విన్నవెంతుఁదగవనుమనుచు 30

కం॥ వాణి శిర్వాణి గీ । ర్వాణి వేణినిబద్ధ రమ్యాయమణి
శ్రేణిఘృణిసీరాజిత । శోణితపదపద్మనవుడు చూసి ప్రియోక్తి 31

మ॥ శ్రీతరక్షామణి! యెల్లవారువిన నే శ్రీమూర్తిదానంబుఁ జే
సితినికంచు గణించి తట్టిపలుకుటో శిర్షంబుగాఁజేసి నా
సుతయాశ్రీవనితఁ మదీయగృహముకొలొభిల్లఁగల్యాణ సత
గతిచేఁగైకొని నామనోరథము సొకల్యంబుగాఁగూర్చవే. 32

కం॥ శ్రేష్ఠద్వీపముగలదిట । పీఠిద్విపరధభటాది విహరణమున కు
ద్యోతితవిస్తారంబై । యేతద్విభవార్థమగుచునిదెనాయందుకొ. 33

కం॥ కావుననచ్చటనగరముఁ । గావింపననుగ్రహింప గరుడధ్వజ! మీ
వైవాహికశుభమునకిర వై వాహినిఁగాంచు నదియు నని ప్రార్థింపకొ 34

కం॥ ఇందిర నరవిందవనీ । మందిర సతీసీలకచనమాజ్ఞాంతేం
దిందిర నీక్షించి సుధా । స్వందిరపంబెనెగ హరి త దనుమతిననియొకొ 35

గీ॥ వారిజారాతిజనక! యోవారిధిక ! వేడుకనుమాయభీష్టంబు వేడుకొంటి
వింతయొప్పవని యామాట వింతఱుచుల ॥ నర్ధి నాలాగె నేను గన్యార్థినగుచు. 36

కం॥ ఇప్పడతుక నతివిభవము । జొప్పడఁ బెండ్లాడినకలశోభనములచే
నువ్వుతిలసిరులఁ దనరుచు । నవ్వుతి! నీయిల్లిటంపు టల్లుండవగుదుకొ. 37

తరల॥ అని యనూనగతికొ రమాపతి యానతీయ దయాళుండై
యనియనూనమటంచు ధన్యుడనై తినంచు శుభప్రధా
ననియతికొ ఫలియించె నా జననంబటంచు ముదంబుతో
న నియతస్థిరభక్తిఁ జక్రికి నభిమొక్కు సుదాయుడై 38

మ॥ వనజాతేతులఁబడంత హర్షమున విష్వక్సేను వీక్షింప న
ర్థి నతండుకొ దదనుజ్ఞఁ గైకొనిసితద్వీపంబునం దాత్మకాం
చనవేత్రాగ్రమునకొ నృజించె రహి మించకొనర్వసంప త్నమ
గ్రనివాసంబగు రాజధారి విలసత్కృశల్య సంధానియై 39

సీ॥ ఏవాడఁజూచిన నేపారుశశికాంత శశికాంతవేదికాఁసరసరాజి
యేజాడఁజూచిన రాజిల్లునురసాల నురసాలతరువన స్ఫురితపంక్తి

యేమేడఁజూచిన శ్రీమించునిభరాజ నిభరాజసుతకళా విభవకేలి
యేమోడఁజూచిన నింపొందుఘనసార ఘనసారసామోద కలితరీతి
యనటికోటలు పేటలు నలరుదోట , లచటిచిన్నెలు వన్నెలు ననుగుంగన్నె
లచటిశుకములు పికములు నలులరకము । లేమనఁగవచ్చు నగవచ్చు నెంతుమనిన.

మ॥ కమలానాయకు మెచ్చజేయుటకుఁ జక్రం బిష్టరిక్ సాలచ
క్రముగాఁబోలు నిజాయుతోరుపటుధారలో కొమ్మలైకమ్మ ని
క్రముగాదేని సుదర్శనోచిత మహాక్షం గాంచి తేజోమయా
గ్రిముమై నిర్మలపాంచజన్యపరమైతిక్ సర్వదా మించునే? 41

చ॥ ఉరుతరభూతి భోగులకు యోగులకున్ మహదాశ్రయంబులై
పరఁగ ననేకదేశగుణభావులు మీరలు నానమానులే ?
ధరనని యాక్రమించుగతిఁ దదృప్తనంబులుచుట్టుముట్టెఁదెం
పరయఁగసాలమూలమున నగ్రమునక్ నగరం బుదగ్రమై. 42

మ॥ సముదారోఽఘయ పేయతోయ విలసత్సేవర్ల నాతీకనా
శము లచ్చోదగు కోటపాదుఁబడితీలం డిగ్గి పాతాళలో
కములక్ వ్రేలఁ దదీయవాసు లచటక్ గాంక్షించిజోలావిహ
రముగావింతురు తత్పరీమళసమీరగ్రావబద్ధాశలక్. 43

చ॥ ఘన మణిగోపురాగ్ర విహగప్రభుకేతువుఁగాంచి భీతిచే
జనుఘణిరాజురజ్జువులు సారె రధాశ్వములం దగిల్చి ప
ట్టణమున కివ్వ లవ్వల హుటాహుటి నర్కుఁడు పోవ దక్షిణా
యనమును సుత్రరాయణము నాఁ దగెఁదద్ధతులిప్పుడుక్ దివిక్. 44

చ॥ అలఘు కళాసమగ్రత ననంతపదాభిరతిక్ జెలంగ మం
గళగురుసౌమ్యసౌర్యరుచికాంతసభావలి రాజరాజహం
సులకు విహారయోగ్యమగునొప్పున నప్పురి నూర్యసోమవీ
ధులుజెలువొందుఁ దన్మహిమతోదులతూగువిచిత్రవైఖరిక్. 45

ఉ॥ శ్రీవిలిల్లు క్రొంబసిడిచిత్తరుమేడలయం దనేకతా
రావలి యింపుతోఁ గువలయస్ఫుటవాసనలం దనర్చు శ్యా

మావిలనద్విలాసము లగుందగతిన్ గసెమర్లుకొన్నయా
కైవడిజాట్ల బెట్టు శశికాంచనసాలముచుట్టునచ్చటన్

48

ఉ॥ తోరపునంపడన్ బురి చతుష్పదమధ్యమునందుబొల్పు శృం
గారపుమేడయొక్కటి యఖర్వగతిన్ జలరాశిద్రచ్చజే
కురినదౌట శౌరిదయకున్ దగి ముజ్జగమెన్ను దన్న హా
గారమునన్ బ్రతిష్ఠగవఁగావసియించిన మందరంబనన్.

47

చ॥ స్రమదలు వీటిసాధములపై నిక టాభ్రసరిత్సువర్ణకం
జములనుగాంచి “యాత్మరుచిసారభముల్ గొనుముచ్చు లంగమం
చెములివె” యంచుచాటు నతిచిత్రగతిన్ విసళించి కేశపా
శములనుగట్టివై తు రతిర్ఘంకృతులన్ మొరవెట్టబెట్టుగాన్.

48,

కా॥ ద్వీపంబొక్కటి శ్రీమనోహరునకున్ వీడె యమోఘాశృతిన్
జూపట్టన్ దమద్దీర్ఘతల్ వృధయటంచున్ జింత నాద్యక్షర
శ్యాపాహోద్రయ ముజ్జగించి యుచితంబగించి భ్రాంతేతర
ద్వీపంబుల్ విధియాజ్ఞ చే ద్వీపములై విఖ్యాతిమించెన్ రహిన్

49

కా॥ యాదోరాశిమధింపుచో జలజగేహవిర్భవప్రాప్తియం
దాదిం, దా రసురాగవృత్తి దగి తత్త్వారంభసీతార్థ శే
ఖాదంతంబుగ నుజ్వలద్గతి దరంగంబున్ తురంగంబులై
సౌరుల్ మెచ్చగఁ దేజరిల్లనచటన్ బారుధ్రువాలంకృతిన్.

50

ఉ॥ “తొక్కులుచక్రముల్ బసిడిరేఁగులుకమ్ములు మాళినిర్ఘరుల్
తెక్కియముల్ పటంబులు గుటీరతతుల్ బగడంపుఁదీవియల్
చక్రని త్రాళ్ళుగాఁ బురిని సాగరగుప్తగిరుల్ రథంబులై
గ్రిక్కిరియన్ మురారివరిగెన్ హరి జిల్వ కుచిల్వఁగావలెన్.

51

చ॥ నిరతము సాధ్యయైనగృహిణిన్ దలవాకిటనుంచి బుత్రు మం
దిర మునబుద్ధి దెంచ కతినింబలఁజివ్వలఁ దిండి జేసితా
సురుతరసత్రభోక్తయయి యోగియు భోగియు గానిబ్రంహ్మ నే
వెరపున మెచ్చ రఘురమువిపులు నీతికళాసమగ్రితన్.

52

25. పుష్పలసాటి వెంకటసుబ్బయ్యగారు, కరణం పుష్పలసాడు
 26. గోరంట్ల పున్నయ్యగారు, డిటో.
 27. మెదకు శేషారావు దేశముఖుగారు, నల్లబల్లి.
 28. చింతలచెర్వు గోవిందరెడ్డిగారు, గ్రామమునాథ్, చంద్రాజుపాలెం

ఈ నెలసాము శిల్పించిన చందాదారులు

1. పుచ్చాపట్టాభిరామయ్యగారు, తుమ్మలచెర్వు
2. అశాపురపుబురుషోత్తమాచార్యులుగారు, నరసరావుపేట
3. బెల్లంకొండరంగారావుగారు, పవిడిసాడు
4. ఈరామకృష్ణరావుగారు, షిలీ
5. ఈరామచంద్రరావుగారు, కరణం డిటో
6. దమ్మాలసాటిచినవెంకటరావుగారు, దమ్మాలసాడు
7. వేలమూరిఅంజనేయశాస్త్రిగారు, నరసరావుపేట

GEMS FROM BHAGAVAD GITA

భగవద్గీతారత్నములు.

శంకరభాష్యార్థసహితముగ నింగ్లీషర్థముజేర్చి మృదుమధుర శైలితో ముద్దలుముూటగట్టుకొని 125 పేజీలతో మంచిబయిండు చేయబడినది. వెల 0-2-0

వలయువారు మాకు వ్రాసుకొనవలయును

తాటికొండరామకృష్ణారావు

నర్సరావుపేట

సావిత్రీ.

ఇది పులుగుర్తిలక్ష్మీనగనమాంబచేత్రచురిపవబడెడి యొక మాసపత్రిక. ఇందు స్త్రీధర్మములు చక్కగా నుపన్యసింపబడుటయే కాక మంచిమంచిగ్రంథములును బ్రచురింపబడుచుండును, ఎడిటరు. స్త్రీయముననుసరింపత్రిక విన్వత్సరనీయమైయున్నది. ఇదియునుమాకార్యస్థానమలంకరించుచున్నది. చందాసం॥రు1-0-0
 వలయువారు కాకినాడకు వ్రాసుకొనవలెను.

ప్రధాన పోషకులు.

1 శ్రీశ్రీ జగద్గురు విరూపాక్షస్వాములవారు.

పోషకులు.

- 1 తాజేపల్లి లక్ష్మీచరణింహారావుగారు, మక్తాదార్, చొల్లేరు.
- 2 పులిపాక పూర్ణయ్య పంతులుగారు, నకిల్, సర్పరావుపేట.
- 3 రంగానర్సయ్యల హనుమయ్యగారు, జిల్లాకోర్టునకిల్, గుంటూరు.
- 4 తిప్పరాజు కామేశ్వరరావుగారు, కరణం, దుగ్గిరాల
- 5 రామసింగుగారు, నెల్లూరు.
- 7 పోజేపల్లి రాజేశ్వరరావు, దేశముఖుగారు, పెద్దపల్లి.
- 8 దేవరాజు మునిధరరావుగారు, ప్రొడెల.

‘గీర్తనము.’

ఇందు 1 ఈశ్వరవేణు, 2 నల్లబెండు, 3 మేకుబిగింపు, 4 శాంతింపు, 5 మందలింపు, లోనగుపర్వములుగలవు. అన్నిటిలో 5 వ పర్వము పెద్దది. 2, మాసములలో శయ్యగనును.

దీనినెల రు 1-0-0 మాత్రము.

వలయువారు,

చెళ్ళుకొని వెంకటేశాస్త్రి, “శతావధాని,,
భైరవప్రస్థు, బందరు, అనీప్రాయవలెను.

‘కామేశ్వరి.’

ఇదిగించికేబడి పుటలవలెనునది జెన్నపురిలో బ్రచురింపబడుచుండును. ఇందుగూడదతిను వెంకటరామకృష్ణకృష్ణలకవిత్వమువిమర్శింపబడుచుండును చందా సంస్కరమునకే రు 2-0-0 లు.

వలయువారు:—ప్రతికాధిపతులగు పురాణం సూర్యనారాయణ తీర్థులు,

19 ఎ నెం ఇల్లు గోవిందప్పనాయనిగేధ, చెన్నపురి. అనిప్రాయవలెను.